

קונטראס

שבת הגדול

שנאמרו על ידי

ב"ק אדמו"ר שליט"א
מהאלמין

הוצאה שני"

*

ה'תשנ"ז

בלתי מוגה

ברוקלין, נוא יארק יע"א
שנת תשנ"ז לפ"ק

**ספר
דברי תורה**

שבת פרשת החודש

- א -

ראשון הוא לכם - שהדבר הראשון יהיה אצלכם שהשיית
הוא מלך לכם.

- ב -

לכ"ם ר"ית לב כבד מוח, והרמז שהלכ"ם יהיו משועבד רק
להשיית.

- ג -

לחדי השנה - לכל חדש השנה.

- ד -

כמו שתתנהג בחודש הזה, כך יהיו כל ראש חודשים של כל
חדש השנה.

- ה -

תשביתו שאור מבתייכם - היצה"ר (שנקרא שאור) של כל
השנה.

שבת הגדול

- א -

במשנה ריש פסחים אוור לארבעה עשר בודקים את החמצץ אוור הנר. פירש"י בודקים שלא יעבור בבל יראה ובבל ימצא. והתוספות תמהו הא מן התורה בביטול בעלמא סגי שלא יעבור בבל"י וב"י ולמה הצרכוו רבנן בדיקה, ותירצדו דזהו רק מדרבנן כדי שלא יבוא לאוכלו, ע"ש.

והר"ן תירץ, "מפנוי שביטול זה תלוי במחשבתו של בני אדם ואין דעתיהם שותה, ואפשר שיקלו בכך, ולא יוציאו מלben למגרא, ראו חכמים להחמיר שלא יספיק ביטול, והצרכיה בדיקה וביעור שהוא מספיק גם כן מן התורה, או שחששו שהוא ימצא גלוסקהיפה" וכיו' עיישי".

ותמה עליו הגראעך"א, אי מבטל בפה אפילו שאינו לבו עמו, לא איכפת לו דהוה דברים שבלב, ודברים שבלב אינם דברים, והוא ודאי אין אומדן שਮוכחה שאינו רוץ הביטול דווקא. וא"כ הקשה למה פירש הר"ן שביטול אינו מועיל שאין לבבו עמו, יבטל בפה, ותו לא איכפת לו במחשבתו לבבו, דהוה דברים שבלב, וסגי בביטול לחוד, והנינה דברי הר"ן בcz"ע.

ולבאר שיטת הר"ן, נקדים דברי הלבוש ז"ל, שפרש כיון שעיקר הביטול תלוי בלב ואם מחשב בלבד לבד סגי, ואע"ג שנוהגים לומר כל חמירה וכו', לא מצינו שתקנו חז"ל לשון זה, אלא שנוהגים כן בשביב עמי הארץ, שלא ישכחו ביטול הלב, נהגו לאמרו, שכיוון שנוהגים להוציאן כן מפיהם לא יבואו כי"כ לידי שכחה שדבר שיש בו מעשה זוררים יותר ע"כ.

ולפי דבריו ניל' לחדר שעיקר הביטול היה בלב, והתקנה הייתה דיקא בלב, אלא בשביב חשש ע"ה תקנו נמי לומר בפה, או בשביב גילוי דעת מה שיש בלבבו. אבל בפה לבד אין שום ביטול, ותקנו בפה משום חששות הניל'. אבל אם אין

מבטל בלבו אלא בפה, נמצא חסר עיקר הביטול, ולא יצא, דהפה אינו ביטול אלא זכירה לע"ה או גילוי דעת בעלמא.

ובזה נראה לתרץ דברי הר"ן, שלכאורה הקשה רעכ"א, כיון שאמר בפה סגי ומה שיש בלבבו הוה דברים שבלב ודברים שבלב אינם דברים, זה לא קשה על הר"ן דכאן הביטול הוה בלב, והביטול הוא דברים שבלב, ואם כן הכא נמצא אם מבטל בפה ובלב אינם מבטל, אמרין דהדברים שבחפה אינם דברים, דכאן אין הביטול בפה, דהפה לא הוה אלא גילוי דעת מה שיש בלבבו, או משום חשש ע"ה.

אמנים לפי היסוד שביארנו דעיקר הביטול הוה בלב ולא בפה, נראה להעיר עוד, דהנה הבה"ח (בסי' תל"ד בד"ה ושלוחו) כתוב, דלפי דברי בעל העיתור, שסובר, שצרכי להיות הביטול בפה, יכולים לבטל ע"י שליח, אבל לפי שיטת שאר הגאנונים שסוברים דהביטול הוה דווקא בלב, אז קשה שלא יכול לעשות שליח לבטל, דין השליך יכול לבטל דבר התלויב בלב, עכת"ז.

ולפי דברינו, גם לפי בעל העיתור, שסובר, שצרכי להיות ביטול בפה, לא יכול לבטל על ידי שליח, דהפה לבד, אינו עושה הביטול, דביטול בפה לא הוה אלא משום חשש ע"ה, או גילוי דעת בעלמא. ונמצא לפי שיטת שניהם לא יכולים לבטל ע"י שליח.

ואפלו לפי שיטת רבי יוסי הגלילי שסובר, חמץ בפסח מותר בהנאה, מפרש החזון איש ז"ל (בסי' קכ"ד) דאם לשיטתו מהני ביטול בלב, ע"ש הטעם, אבל השג"א כתב דלפי שיטת רבי יוסי הגלילי שסובר חמץ בפסח מותר בהנאה, לא מהני ביטול בלב, עייניש.

נמצא לדעת החזו"א והשג"א, לפי המ"ד חמץ בפסח אסור בהנאה, וכן פסקין להלכה חמץ בפסח אסור בהנאה, סגי בביטול בלב לחוד.

ויש להביא ראייה מדברי רשי"י ז"ל במס' פסחים (דף ו' ע"ב) על הגמ' אמר رب יהודה אמר רב, הבודק צריך שיבטול,

וכותב רשיי זיל "مبטל בלב ואומר כל חמירא" וכו'. ולכארה ציב הלשון דلغבי ביטול כתוב רשיי בלב, ולגביה אמרה לא אמר "مبטל בפה" אלא אומר כל חמירא.

ובזה נראה מדבריו דעיקר הביטול הוה בלב, ולרוחא דሚלתא אומר כל חמירא כשית בא על הלבושים.

ועוד אפשר לבאר דברי הר"ן והגרעך"א זיל ע"פ מחיקות הראשונים, אי צריך ביטול בפה או סגי בלב. דמהרא"ש (דף ו') משמע צריך ביטול בפה, אבל שיטת הראבייה ורוב גאנונים ובועלトイ"ט ובליקוטי הרמבי"ן כתבו, דביטול איינו אלא בלב בלבד, ואין צריך שיוציא בשפטיו, וכן נמי משמע מהגמ' בפשטות במס' פסחים פרק כל שעה (דף לא): "גבוי חמץ שנפללה עליו מפולת" רב חסדא אמר וכיון שיבטלו בלבו. וגם הטור בס"י תל"א כתוב כן להלכה דביטול הוה בלב.

אולם הר"ן מביא על הגמ' הניל' (בדף לא): איך מאן דפירות דלבו לאו דזוקא אלא לומר דין צריך להשמע לאזני, אבל צריך שיוציא בשפטיו דדברים שבלב אינם דברים.

ולפי דברינו דברי הר"ן מאירים, דמהר"ן בפשטות משמע לעיל (בדף ב') דכיוון דביטול בלב סגי וכו', משמע דביטול הוה בלב ולא בפה, וממילא לא קשה קושית רעק"א. אבל הגרעך"א סובר דהר"ן הולך לפי שיטת הי"א (בפ' כל שעה) דלבו לאו דזוקא, אלא לומר דין צריך להשמע לאזני, אבל צריך שיוציא בשפטיו, דדברים שבלב אינם דברים, וממילא קשה עליו.

ושיטת בעל העיטור שסובר שצריך שcharid ביטול בפה, צריך ביאור? הא מגמי בפ' כל שעה משמע דביטול היא בלב? ראייתי בחידושי הגהות על הטור דקאמר דעתם העיטור הולך עם שיטת הר"ן שמביא הייש אומרים בפרק כל שעה, דלבו לאו דזוקא.

אבל לפי דברינו בתחילת הסוגיא ייל דאה"נ מדינה נמי

סגי בלב אבל בשביל ע"ה החמירו בפה כדברי הלבוש, וממילא מדינה דגמי' נמי דעתך הביטול בלב, מודה בעל העיטור שלא צריך בפה אלא בלב בלבד ע"כ.

ושפיר מובן השתא דברי הרה"ק רבי פנחס מקארץ זי"ע, שכtab דענין ביטול חמץ הוא ביעור ע"ז, וצרכימים לכוון זאת בשעת ביעורו, כי בביעור וביטול חמץ נרמז ונכלל בתוכו כל ביטול ובעיר ע"ז.

ואי היה העיקר הביטול בפה לא היה מהני לע"ז דעתך הא�ז' הזה בלב, כמו שאמרו רוז"ל במסכת ע"ז (דף נ"ה ע"א) א"ל זונין לרבי עקיבא לבי ולבך יודען דעת' לית ביה ממשא וכו' והשיב לו רבי עקיבא וכו', והאי זונין ישראל היה, לכוארה האיך השיב לו שם רבי עקיבא? הא אמרו חז"ל (סנהדרין ל"ח): וודע מה שתשיב לאפיקורס, א"ר יוחנן לא שנו אלא אפיקורס עכו"ם אבל אפיקורס ישראל כל שכן דפרק טפי, וצריך ביאור.

ואפשר לומר דלווה היה רבי עקיבא משיבו כיוון דגלי לרבי עקיבא קודם שדיבר אותו שבלבו אין שום ספיקות באמונה, אדם לא כן לא היה יכול לדבר אותו, ואם מבטל בלבו זהו העיקר הביטול לגבי ע"ז. ואפילה אם אומר בפה שהוא מבטל אבל אם יש בלבו שום מחשבת מיניות וכפירה ח"ו, יכול לומר שהוא מבטל הע"ז ולא מהני, דבע"ז כתוב "השחת שרוף וכלה, וצריך שיבערנו מן העולם, וממילא אי מבטל בלבו כל מיני כפירות ומיניות שיש לו במחשבתו זהו עיקר הביטול שמבטלים.

דרשה לשבת הגדול

- א -

בעניין "מעות חטאים"

שואלים בהל' פסח... ומנהג לcketות חטאים לחלקן לעניים

איתא בשו"ע או"ח בס"י תכ"ט: שואלים בהלכות פסח קודם לפסח שלשים יום. וכתב הרמ"א זיל: ומנהג לcketות חטאים לחלקן לעניים לצורך פסח כו'. ולכארה, מה שייכות זה לזה.

ולפע"ד כוונת הרמ"א לומר, DIDOU שיש עשירים שרוצים שישאלו וידרשו ברבים כמה הם נוטנים ומצוירים לצדקה, שאם נוטנים צדקה רוצחים שייהיו לשם ולתפארת, ולכארה דבר זה מביא לידי גיאות, ומובא מהבעיטה"ק שככל המתגאה כאילו עובד ע"ז (בעל שם טוב עה"ת, פרשת מצורע).

- ב -

מצוה לפרסם עושי צדקה

ולכן בא הרמ"א לומר דבר צדקה שאני, שידרשו אודותם עד בלי די, העיקר שיתנו מעות חטאים לחלקן לעניים, וכמו באה בשוי"ת הרשב"א (ס"י תקפ"ב) **דמצוה לפרסם עושי צדקה**.

וכמו שמסופר אודות הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע שאמר לגביר אחד שישפר לו שנתן צדקה והוסיף הגביר: "ニישט אויסגעראעדט זאל עס זיין", ואמר לו הדברי חיים: "רעד אויס און געב". הרי דגבוי הצדקה הוא נתינת הצדקה, ואף אם רוצה שיפרסמו כמה נתן, מ"מ טוב הדבר.

ועפ"י אפשר ליישב העניין שרבינו היה מכבד עשירים (עירובין דף פ"ו ע"א), אך אם הם נוטנים הצדקה שלא לשמה, בכלל זאת מקיימים מצות הצדקה בשלימותה, כמו

שMOVEDה מהרה"ק ר' פנחס מקארץ זי"ע בשם הבעיטה"ק זי"ע שאמר שלשה דברים יש שאף אם לא עושים אותם לשם שמים ג"כ טוב, והם: מקווה, תורה, וצדקה. בדמוקה הרי עכ"פ נעשה טהור בטבילתו, ותורה עכ"פ לומד הוא, וצדקה עכ"פ נהנה העני. ויתירה מזו מצינו לעניין הצדקה, כמו"ש רשי"י (ויקרא ה, יז) הייתה סלע צורורה בכנפיו ונפלה הימנה ומצתה העני ומתפרנס בה, הרי הקב"ה קובע לו ברכה. ועפי"ז שפיר מובן אמאי הי' רבינו מכבד עשירים, כיון שפזרים כסף לצדקה.

* * *

- ג -

הנזהר ממשהו חמץ בפסח ニツル מעבירות ממשך כל ימות השנה

כתיב (שמות י"ג י') ושמרת את החוקה הזאת למועדה מימים ימייה. וברש"י (עירובין צ"ו) כתב דהפסוק מדבר בחוקת הפסח, וכן מייריכ כל הפרשה.

הנה נודע מהאריז"ל שכטב כי הנזהר ממשהו חמץ בפסח הרי זה ניצול מהטהר כל השנה. והנה תיבת חוכה כולל לשון חוק, כמבואר במסכת ביצה (דף ט"ו) האי חוק לישנא דמזוני הוא כמ"ש ואכלו לחם חוק, וכתיב ויעמידם עד לעולם חוק נתן ולא עברו, והכוונה לעניינו יש לומר בזה, שאם יהיה חוק נתן, שיקיים האדם ושמרת את החוקה, יזכה "ולא עברו", שלא עברו עבירות כל השנה. ויש לרמז עוד, דבתיבת ויעמידם אוטיות ימי"י מוע"ד, לרמז שאם מקיים מצות הח"ק שהוא לשומר את החוק"ה הזאת כאמור למועד"ה, אז יזכה "ולא עברו", שלא עברו עבירות ח"ו ממשך כל ימות השנה. וזהו שמשמעותו "ימיים ימייה", אשר הוא לכואורה כפל לשון, רק הכוונה שם מימים אלה של חג הפסח ממשך ימייה, ימים קדושים בכל השנה.

- ۴ -

סגולה לفرنسا

וזהו סגולה גדולה לفرنسا, שאם רוצה האדם שייהי לו מעמד טוב, "ויעמידם עד לעולם", אז "חק נתן ולא יבורו", שישמר החוקה הזאת, ואז מימים ימימה יהיה לך לفرنسا כל השנה בכל יום ויום, כי אדם נידון (וינויזו) בכל יום (ר'יה ט"ז ע"א). וכיודע המעשה מהרבבי ר' אלימלך ז"י. וזהו סגולה נפלאה, כי אם חסר מזון להנפש בזודאי חסר גיב' להגוף, מבואר מהבעשטה"ק ז"י. ויש להוסיף לזה שמהג הפסק נמשך פרנסת המשך כל ימות השנה, כי בפסק נידוני על התבואה (ר'יה ט"ז ע"א), והוא רמז לفرنسا, ולפי האמור מהאריז"ל יובן היטב, דהרי מבואר בגמרא סוף מסכת קידושין הרעות את מעשי וקפחתי את פרנסתי, שאם אין מתנהגים כשרה מקפחים הפרנסת ח"ו, וע"כ להיות והנזהר ממשו חמץ אינו עובר כל השנה על מצות התורה, ממי לא נמשך לו פרנסת כי לא שייך בזו הרעות את מעשה וקפחתי את פרנסתי, ודוו"ק.

- ה -

מצה - מיכלא דאסוטא

- א -

איתא בזו"ק (פרשת תצוה) דאכילת מצה כל ז' ימי הפסק הוא מיכלא דאסוטא, היינו שהוא רפואה להנפש, דעת'י אכילת המצה שמרפא את הנפש ממחלותי, כבר יוכל לאכול כל השנה גם חמץ, ושוב לא זיק לו.

- ב -

ואמרתי לפרש בהקדם דברי ספרה"ק יערות דבש (ח"א דרוש אי) זולחה"ק, בברכת השנים יש לאדם להתפלל על מזונתו וכו', והרב החסיד איש האלקים מהרמי"ק ז"ל החמיר שלא לתקן צרכי אכילה טרם התפלל על מזונתו, וכלכך ראוי בתפילה שחרית עכ"פ לשום לב להתפלל אל ה'

שיטריף לו לחם חקו בהיתר ולא באיסור, כי אם יש נדנוו איסור במזון, מטמא כל גופו ואין מזון לנשמה וכו', ולכן יתפלל מעד בכוונה שהייה המזון מսטרא דדכיא טהרה, ולא חי"ו מסטרא דמסאבא, כי אם יש איסור חי"ו במאכל וכו' אז רוח הקדוצה שיש בתוך המאכל מסתלק, ורוח מס Baba דאית ביה מתדק בנפש וסרו רע בעזה"ר, ועי"כ לרוב אחר מאכל ומשתה בא אדם לידי חטא, כי איןנו נזהר בקדושת אכילה ומודבק בנפשו טירה מסבא וכו', ומתדקקים בו נשמות רשעים ונעשה רשע ר"ל, כמ"ש הארץ"ל על יותן כהן גדול שנעשה צדוקי לסוף פ' שנים וכו', וכן קרה לפעם באיש אשר הلك למישראלים. ובזקנותו יוצאה לתרבות רעה רח"ל, והוא שנדבק בו באכלו נשמת אדם רשע שהיה במאכל הוא.

ולכן תסمر שערות ראש איש הירא וחרד לדבר ה' בהגישו לאכול לחם, לבב ייכד בזו במצודה רעה חי"ו אשר יאביד עולם בזה ובעבאה, ושלמה המלך צוחה כי תשב ללחום את מושל בין תבין את אשר לפניך, ומה יעשה איש וינצל מזה, הוא להתפללו לד' על מזונו שהייה מסטרא דדכיא עכלה"ק.

- ג -

הרי אנו רואין מדברי הי"ד הנ"ל שאפלו כל השנה גם כן נחוץ מאד להתפלל אל ה' שמזונתו יהיה מסטרא דדכיא, וכל שכן שלא יוכל בחמצ בפסח שהוא במשהו, ואפלו שモבטחה מהארץ"ל שלא יחטא כל השנה, מובן שצרכז לעשות כל טצדקי שבulous ולהחמיר כל מה שפרק אפשר ולבקש ולהתחנן להקב"ה שירחם עליו ויזכה להשמר ממשחו חמץ.

ויפה המליצו ע"ז בספר תلمידי הבעתה"ק "לחם עוני" שעוניין עליו דברים הרבה, שצרכז להרבות בתפילה ובתחנונים להשיב את שילב אותו בתוך כלל ישראל להשומר מחמצ במשהו.

הרה"ק המגיד מטשרנאנוביל זצ"ל מפרש המאמר, כל הנזהר ממשחו חמץ מובטח לו שלא יחטא, והיה צריך לכתוב

כל זה היר ממשחו, רק הכוונה, דלהנצל מבחן במשחו לזה לא די בזיהירות שלו במעשה בלבד, רק העיקר הוא שצרכי להיות נזהר בלשון נתפעל להיות נזהר ונשמר ע"י הקב"ה בשמירה דלעילה וסיעיטה דשmania ע"כ.

והרה"ק מהרי"ד מבעלזא ז"י ענוג היה לומר בשם זקנינו הרה"ק מסטרעליסק ז"י ע, דבאמת אם מים מתחברים עם הקמח קשה עד لماذا שלא יתחמצ כל שהוא, אלא כשההקב"ה רואה שישראל מתכוונים בזריזות ובקדושה לאפות מוצאות כדי לקיים מצות מצה, הוא שולח מלאכים מן השמים שיגיחו לבל תחמצץ העיסה, עכדה"ק.

- ८ -

וזכריו הוזה"ק הנ"ל הם באופן שאוכל מצה כל ז' שבודאי אין בהם ממשו חמץ, dazu הם רפואה לנפש, ובגלל זה יש הרבה צדיקים ויראי ה' שמחפחים לאכול מצה כל ימי הפשת, ומוחמירים ג"כ מאד על הכלים.

ובדברי הארץ"ל הנ"ל שהנזהר ממשחו חמץ נזהר מעבירות כל השנה אמרתי לפרש דברי רשי"ל במסכת ביצה (דף ד' ע"ב) ד"ה דגורה המלכות גזירה, וזו"ל: שלא יתעסקו בתורה וישתכח סוד העיבור מכך ותעבדו נמי חד יומה ואתני לקלוקלי ולעשות חסר מלא ומלא חסר ותאכלו חמץ בפסח עכ"ל. ולכארה צריך ביאור מדוע מביא רש"י רק החשש של חמץ בפסח ואני מביא חששות של חילול יו"ט וכדומה. ועפ"י הנ"ל מובן שפיר, אדם יהיה נזהר ממשחו חמץ מובטח שלא יחטא כל השנה וממי לא לא יבא לידי שום מכשול כל השנה, ולכן מביא רש"י החשש של אכילת חמץ בפסח דייקא.

ובזה מטורץ ג"כ למה לא נקט רש"י ותאכלו ביום הכהיפורים, שזהו ג"כ אישור גדול. והכוונה לנ"ל,adam לא יאכל חמץ בפסח בזודאי שלא יאכל ביום הכהיפורים ודוי"ק.

- ח -

ויפה המליצו זכר לדבר במשנה זבחים פרק ח' משנה ח', הבכור והמעשר והפסח קדשים קלים שחייבין בכל מקום בעזרה וכי שינה באכילתן הבכור נאכל לכהנים והמעשר לכל אדם, ונאכלין בכל העיר בכל מאכל לשני ימים ולילה אחד, הפסח אינו נאכל אלא בלילה, ואינו נאכל אלא עד חצות, ואינו נאכל אלא למנויו, ואינו נאכל אלא צלי. בשאר הדברים אומרת המשנה שהם נאכלין, אבל כשמذובר בפסח יש ליזהר במשנה זהירות, ולכן אמרו בפסח בלשון "ואינו נאכל אלא" וכו'.

ויש להוסיף עוד רמז, בדבשנה איתא ד' פעמים הלשון "ואינו נאכל", כי כל העשויה עבירה פוגם ב' אותיות של השם הווי רוח"ל, ע"כ נאמר ד' פעמים לשון זה.

- ט -

עבירות בפסח פוגמים יותר ח' מחשש ימות השנה

החד"א זצ"ל בספרו דבר ש לפि (מערכת ל' אות י"ב) מביא, שכל עבירה שאדם עושה בחג הפסח עשויה פגס גדול יותר מאשר הימים, וכי'כ בספה"ק פלא יועץ פרק פסח בסופו, ומה"ט הביא בויגד משה עמוד צ"ג דלכן מחמירין בליל פסח ליטול ידו לדבר שטיבולו במשקה ולא כל השנה, והתו"ז סיימון תע"ז סק"י הקשה מה נשתחנה הלילה הזה מכל השנה שאין נוטלין לדבר שטיבולו במשקה, ועפ"י הניל א"ש, שבليل פסח צריך ליזהר ביותר שביליה הזה מאיר אור גדול מאד, لكن הפגם גדול בערך הקדוצה.

ובטעם מדוע יש להקפיד בפסח אפילו על משחו חמץ, אומר הגה"ק בעל אמרי אמרת זצ"ל מגור, שבמשנה זבחים דף ב' ע"א איתא, כל הזבחים שנזבחו שלא לשם כשרים חזץ מן הפסח וחטאתי, הכוונה לפי שפסח הוא יו"ט ראשון ובו יצאו ישראל מצרים ממי"ט שעריו טומאה ונבחרו להיות עבדיו ה', וכן המביא חטאתי הרי הוא בעל תשובה המתחיל מחדש בעבודת ה', ולכן פסח וחטאתי שנזבחו שלא לשם

פסולין, שהכל הולך אחר הראש וההתחלתה, וכדמיוון לבונה בית שבאמ היסודות חזקים אז יוכל לבנות עלייה בית חזק גдол, ואם היסודות אינם חזקים אז נפל היסוד ונתרועע הבניין.

- 2 -

יש ליזהר במצריםים שקוניות בחנויות

אמנם אחינו בני ישראל חרדים מאד מאיסור חמץ ונזהרים אפילו בכל שהוא, ומנקים ובודקים בחורין ובסדקין לבער החמצץ וכוכו, אבל מה שקוניות בחוץ ומכנותיסים לביתם לאכול בחג הפסח שייהי נשמר באמת ממשחו חמץ ע"ז אין חושבים כלל וכלל, ויש בזה כמה דרגות בני אדם. ובפרט בזמנינו שיכולים לקנות כמעט כל דבר כמו בכל השנה, אף שיש על מצרכיהם הללו הקשר, ראשית צרייכים לדעת שבכל הקשר יש צדדים של בדייעבד, ודוי למבחן. שניית, מימות עולם נהגו אבותינו להחמיר אפילו על דברים הכהרים בהחלה, רק משום חומרת פסח לא אכלו כמה וכמה דברים, ואם סרים מדרך אבותינו, הרי זה כמו שפורים ממשמרת למשמרת, שזה יכול חלילה, במשך הזמן והדורות, לגרום איסורים חמורים מאד.

וכל המכשולות באים רק משום שהאדם הוא כל פעם בחפazon, שאין לו זמן לחשוב, כיקיימים מצוה כהלכה צריך זמן, מנוחת הנפש, ללימוד ולברר כל דבר ודבר ולזה מסיים הכתב, כי בחפazon יצאת מארץ מצרים, למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך, שהחפazon הוא חלק מגליות מצרים, ועכשו צריך לתקן פגס החפazon דואז. ולזה צריך להרבות בתchingה ות chanוניות לפני המקום וצריך להתפלל על סיועתא דשמייא.

דרשה לשבת הגדול

- א -

הנה שבת זה נקרא שבת הגדול, וכבר הארכו המפרשים בטעם לשבח מזדוע נקרא שבת הגדול.

שואלים בהל' פסח... ומנהג לקנות חטיטם לחלקון לעניינים

איתא בשו"ע או"ח בס"י תכ"ט: שואלים בהלכות פסח קודם לפסח שלשים يوم. וכותב הרמ"א ז"ל: ומנהג לקנות חטיטם לחלקון לעניינים לצורך פסח כו'. ולכאותה, מה שייכות זה לזה.

- ב -

איתא במסכת הוריות (דף י ע"ב) אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מי דכתיב (הושע י) כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בהם ופושעים יכשלו בהם משל שני בני אדם שכלו פסחים אחד אכלו לשום מצוה ואחד אכלו לשום אכילה גסה, זה שאכלו לשום מצוה צדיקים ילכו בהם זה שאכלו לשום אכילה גסה ופושעים יכשלו בהם, א"ל ריש לקיש רשות קריית ליה נהי שלא עבד מצוה מן המובהך פסח מי לא קאכיל.

ועיין Tos' הראי"ש שם זז"ל: פרש"י זז"ל [לשם אכילה גסה] שלא נתכוון לאכלו לשם מצוה אלא נתכוון לאכול בקנוך סעודה (לשם אכילה גסה) ופירשו אינו מובן דברמאי פשע אי במה שאכל בקנוך סעודה היא עיקר מצותו שייאנא נאכל על השובע, ועוד מי דקאמר לשם אכילה גסה אם הוא שבע כל כך שהאכילה גס היא לו מה לו להזכיר לשם אכילה גסה. ואם הוא תאב לאכלו ואכל שלא לשם מצוה לימה ואחד אכלו שלא לשם מצוה. אלא נראה לפרש כפשטו שאכלו לאחר שהיא שבע כל כך שאינו נהנה כלל מאותה אכילה ע"פ שדרכו להיות נאכל על השובע, היינו משום דכתיב למשחה כדרך שהמלכיות אוכלים שmbiyain התפנוקין הטוביים בקנוך סעודה לפי שכבר שבעו משאר מאכלים

ונפשם קצה בהם, אלא שנחנים ממאכלים הטובים באחרונה, אבל אין לאכול קדשים אחר השבע ב"כ שאין נפשם נהנה מהם זה למשחה עכ"ל, ועיין עוד תוספות פשחים (ק"ז ע"ב), ותוספות נזיר (כ"ג ע"א).

- ג -

והנה קייל' במקצת זבחים (נ"ו): דאין הפסח נאכל אלא למנויו, פירוש שאין הפסח נאכל אלא לאלה שנמננו עליו בשעת שחיטתו, ולפין דבר זה מפסוק (שמות יב, ד) איש לפি אכלו תכסו על השה. והראב"ד בהשגות לרמב"ם (הלכות קרבן פסח פ"ב ה"א) סובר דילפין דבר זה מפסוק (שמות שם מה) תושב ושכיר לא יאכל בו, והלא אין צורך לומר לגר תושב שאינו ערל שאינו אוכל בו, אלא בא לרבות לישראל, אפילו שהוא תושבו או שכירו, כל שאינו נמנה עליו עבר בלא תעשה. ונמצא מזה, אדם אוכל בשלא נמנה עליו עבר על לאו של תושב ושכיר לא יאכל בו. והר"ש משאנץ חולק על האיסור של אכילת הפסח שלא למנויו, וס"ל שהאוכל שלא למנויו אינו יוצא בו ידי חובתו, אבל לא עבר על איסור.

- ד -

בליל הסדר תיקנו לומר הא לחמא עניה וכי כל דכפין ייתי ויכול כל צורך ייתי ויפסה. וצ"ב מה שאומרים כל צורך ייתי ויפסה, הוא אין הפסח נאכל אלא למנויו וכנייל, וא"כ איך יכול להזמין את מי שלא נמנה עליו בשעת שחיטה.

והנה קודם אמירת ההגדה תקנו לחלק את מצה האמצעית לשניים, ואומרים יחץ, וענין יחץ הוא מה שפוריםים המצאה לשניים, והוא עניין אחד עם החמש שלאח"כ שאומרים הוא לחמא עניה כל דכפין ייתי ויכול, כל צורך ייתי ויפסה, וכמו שכתב הבית יוסף (סימן תע"ג) בשם הכלבו (וכ"ה באבודרם ומהריל), **שהוא כדי שיאמר עלייה הא לחמא עניה, מה עני בפרוסה אף כאן בפרוסה, עיי"ש.** ובגמרא פשחים (דף קט"יו סע"ב ואילך) דרישון: **לחם עוני** (ראה טז, ג), **עוני כתיב,** מה עני שדרכו בפרוסה, אף כאן בפרוסה.

- ה -

והנה דבר גדול לומדים אנו בכךן, דבראמת צ"ב מפורסם מצינו דוקא בליל פסח הדמיון הזה לעני, מה שלא מצינו בשאר מצוות התורה, כגון שישב בסוכה דוגמת עני שি�ושב בחוץ שגם סוכה אף הוא זכר ליציאת מצרים, וכדומה, רק בליל פסח מצינו עני זה של הדמיון לעני, מה עני דרכו בפרוסה, אף כאן בפרוסה.

אך יתבادر כל זה בהקדם לבאר העני שצרכיים לאכול המצה בכדי אכילת פרס, דתיבת פרס הוא מלשון פרוסה (עיין רשי"י עירובין פב:) שהוא חצי ככר, כדאיתה בתוספות נגעים פ"ז), וטעמא מיבעיא מודיע והוא דוקא "חצי ככר". ואף שבפטשות הכוונה כמו"ש רשי"י בעירובין שם דככר שלם הוא על שתי סעודות (דמשערין מזון לשתי סעודות), וחציה הוא סעודה אחת, מ"מ טעמא מיבעיא מודיע לא נחלק לג' או לד' חלקים, רק לחצי ככר דוקא.

ופליגי תנאי בשיעור הCACR (במשמעות עירובין שם), דר' יוחנן בן ברוקה ס"ל דשיעור הCACR הוא של שש ביצים, וחציה שלש ביצים, ור' שמעון סובר דהCACR הוא של שמונה ביצים, וחציה ארבע ביצים. ואף הראשונים נחלקו בדבר זה, הרמב"ם (הלכות עירובין פ"א ה"ט, ועוד) פוסק הכר' יוחנן ב"ב דשיעור של אכילת פרס (פרוסה) הוא שלש ביצים, ורש"י עירובין (ד). ופסחים (מד). ועוד, וכן הטור או"ח (ס"י ת"ט וס"י תרי"ב) פוסקים הכר' שמעון דשיעור אכילת פרס הוא בד' ביצים.

ואחריהם באו האחרונים וכתו בפרוטרוט ששיעור זמן אכילת פרס, דחתתם סופר (שו"ת חת"ס ח"ו סימן ט"ז) ס"ל דשיעור אכילת פרס הוא תשעה רגעים, מששים בשעה, ואולם בספר גולות עליות על מסכת מקואות (פרק י' משנה ז') כתוב בשם בעל התניא דשיעור אכילתו של אדם בינווני הוא ח' רגעים. ובערך השולחן (או"ח סי' ר"ב ס"ח) הביא שיעור של ג' או ד' רגעים. ונמצא דיש שיטות הרבה בזיה.

- 1 -

ואפשר לומר בביאור העניין דבאמת זהו עיקר גדול ע"ד המוסר, דהנה צריך האדם לעשות צדקה עם העני שיסב על שולחנו.

ותחילה נקדים מ"ש בפירוש היבר"ץ להגש"פ, וזו"ל: בבל נתkan נוסח זה, שלשונם ארמית. ובימים ההם ושניהם קדמוניות, לא היו סוגרים בתיהם בליל שמורים, והיו מכרייזין ואומרים נוסח זה, כדי שיבאו העניים והצריכים ויאכלו עליהם.

והנה במה שאומרים כל דכפין וכו' כל צורך תמהו מפרשיה החגדה, מודיע מכרייזין הכרזה זו ("יכל דכפין" וכו') דוקא כת, ולא לפניו זה.

ובלשון פירוש "מעשה ניסים" להגש"פ: הכרזוז הזה היה ראוי להיות בחוץ לפני הפתח, שיישמו עניים ויבואו, לא בבית אחר שכבר סגר הפתח, עכ"ל.

וממצאי תירוץ זה בפירוש "חסד לאברהם" להגש"פ פיסקא זו, וזו"ל: כל דכפין וכו' כל צורך וכו'. כבר חקרו מי הוא האומר כל דכפין וכו', ועל מי ישים מלתו, אם הבעה"ב קורא אל העניים שיבואו לשולחנו, היה מהనכו שיקראם תחלה בבית התפללה, שם ימצא את חפצו בקלות מאד, לא אחרי היוטו מיסב כמלך, והדلت סגר אחורי. וכן יש לעיר על כפל הדברים במילות שוונות. כל דכפין, כל צורך.

אכן נראהים זהה דברי הגאון בעל חק יעקב (בסי' תע"ג ס"ק ל"ב) שכתב בשם הראב"ן זו"ל אשר אמר כל דכפין וכו' תקנו לבעה"ב שהוא קורא את בני ביתו להסביר על השלון בעבור חובת היום שעלייהם לאכול פ██ח מצה מרור.

והנה לפ"יד הגمرا נזיר (כ"ג ע"א הנ"ל) שנים שצלו פשחיהם, אחד אכלו לשם מצוה, ואחד אכלו לשם אכילה גסה, זה שאכלו לשם מצוה עליו הכתוב אומר צדיקים ילכו בהם, זה שאכלו לשם אכילה גסה עליו הכתוב אומר ופושעים יכשלו בהם, עיין בתוס' שם, ובפסחים (ק"ז ע"ב) ד"ה דלמא

שכתבו לישב, הלא קיימל הפסח נאכל על השובע דוקא, וכתבו דתרי גונו אכילה גסה יש, א' שכבר מילא קריסו כי' עד שהוא קץ במזונו, וזהו אכילה גסה, ועליו אומר ופושעים וגוי, כי אכל יותר מדי ואח' כי אכל הפסח. והא דפסח נאכל על השובע היינו שהוא עוד לאכול איזה דבר שלא מילא בטנו וגמר השבעה יהיה עתה עם אכילת קרבן פסח זהו המצוה ועליו נאמר וצדיקים ילכו וגוי.

ומעתה הנה ב' תנאים באכילת קרבן פסח: א' כי אותו שהוא רעב ולא אכל כלל תחלה אינו ראוי למצות קרבן פסח, כי דינו לאכלו על השובע. הב' וממי שהוא שבע ביוטר עד שהוא קץ במזונו, ואוכל קרבן פסח על אכילה גסה, הנה על זה נאמר ופושעים יכשלו בהם. ואם כן אין אופן לקיים המצוה כהכלתה בلتוי כאשר כבר אכל מעט תחילה ואני עוד רעב, רק הוא צריך לאכול עוד דבר מה לגמור שביעתו והוא יעשה כדין וכהלכה.

ומעתה הנה המאמר שלפנינו מבואר פשוט, שבאמת זה מאמר הבעל הבית, שהוא קורא את בני ביתו נזcker, וכך הוא אומר להם כל דברין, ר"ל מי שהוא רעב לגמרי יתני וייפול, היינו הוא צריך לאכול תחילה איזה סעודה. וכל צורך, ר"ל שכבר אינו רעב, אבל הוא צריך עוד איזה מאכל כדי לגמור שביעתו, [יתני יופסח] הנה הוא מוכשר מיד לבוא לאכול הקרבן פסח כהכלתו, ע"כ מפי מורי הגאון ר' מאניש ז"ל, עכת"ד שם.

- ז -

הנה בטעם הדבר שנוהגים לפרש המצוה קודמת שמתחילין לקרוא את ההגדה, כתוב הבית יוסף (סימן תע"ג) בשם הכלבו (וכ"ה באבודרם ומהרייל), שהוא כדי שיאמר עליה הא לחמא עניה, מה עני בפרוסה אף כאן בפרוסה, עיי"ש. ובגמרה פסחים (דף קט"ו סע"ב ואילך) דרשין: לחם עוני (ראה טז, ג), עני כתיב, מה עני שדרכו בפרוסה, אף כאן בפרוסה.

וכבר הקשו בזה, دائ משום הא, הרי hei אפשר להביא מתחילה פרוסת מצה, ולמה מביאין מתחילה מצה שלימה וرك על שולחן הסדר פורסין אותה לשנים. ותירצו בזה מה שתירצו.

- ח -

והנה איתא ברמב"ם הל' יו"ט (פ"ו הל' י"ח), זז"ל:
כשהוא אוכל ושותה, חייב להאכיל גור ליתום ולאלמנה עם שאר העניים האומללים. אבל מי שנעול דלותות חצירו ואוכל ושותה הוא ובניו ואשתו, ואיינו מאכיל ומשקה לעניים וMRI נפש, אין זו שמחת מצוה, אלא שמחת כריסו כו', שמחה כזו קלון היא להם, שנאמר (מלאכי ב, ג) זוריתי פרש על פניכם פרש חגיכם, עכ"ל, והובאו דבריו בשו"ע הרב הל' יו"ט (סימן תקכ"ט סי' א).

ובשו"ע (סימן תקכ"ט ס"ב): וחיב להאכיל גור ליתום ולאלמנה עם שאר עניים. ובמג'א שם (ס"ק ח') : וע' בזוהר שהפליג בעונש מי שאינו נותן לעני מסעודתו בי"ט רחמנ' ליצן. ובבא"ט שם (ס"ק ו') : עיין זהר פרש' פנחס שהפליג בעונש מי שאינו נותן לעני מסעודתו בי"ט ר'ל.

ובזוהר פי' יתרו (דף פ"ח ע"ב) איתא, זז"ל: תא חז' . .
[ב]חגין בעי בר נש לחדי ולמחדי למסכני. ואי הוא לחדי בלחוודי ולא יהיב למסכני, עונשיה סגי, דהא בלחוודי לחדי ולא יהיב לחדו לאחררא. עליה כתיב זוריתי פרש על פניכם פרש חגיכם וכו', עכ"ל.

[ובפירוש ה"סולם" כאן: בא וראה . . [ב]החייבים צריך האדם לשמחה ולשמחה את העני. ואם הוא שמח בלבדו ואיינו נותן לעני, עונשו גזול, כי שמח בלבדו ואיינו נותן שמחה לאחרר].

ובזוהר פי' אמר (דף ק"ד ריש ע"א) בעני האושפיזין דtag הסוכות איתא, זז"ל: בעי למחדדי למסכני . . בגין דחולקא דאיןון אושפיזין דזמין, דמסכני הוא. וההוא דיתיב בצלא דההימנותא, זמין אושפיזין אלין עילאיין . . ולא יהיב

לון חולקיהון, כולחו קיימי מיני ואמרי אל תלחם את לחים רע עין וגוי (משל כי'ג). אשתכח דזה הוא פטורא דעתךין, דיליה הוא ולאו דקדושא ביה. עליה כתיב וזריתני פרש על פניכם וגוי, פרש חגיכם, ולא חגוי. ווי ליה לההוा בר נש בשעתא דאלין אושפיזי מהימנותא קיימי מפטוריה.

זובפירוש ה"סולם" כאן: **צריכים לשמח את העניים . .**
 משום שחלקם של אלו האושפיזין שהזמין (לסעודה) שייד לעניים. ואותו היושב בצל הזה של האמונה ומזמין **הארוחים העליונים האלו . .** ואינו נתן להם חלקם (מן הסעודה, דהינו לעניים), **כולם** (כל האושפיזין) עומדים ממו ואמורים אל תלחם את לחים רע עין וגוי. נמצא ששולחן זה שערץ הוא שלו ואינו של הקב"ה. עליו כתוב וזריתני פרש על פניכם וגוי, פרש חגיכם, ולא חגוי. אויל לאותו האדם **בשעה שלאו אושפיזי האמונה עומדים מעל שולחנו.**

ובהקדמת הזוהר (דף יי ע"ב) איתתא, זז"ל: פתח רבי שמעון אמר, כל מאן דחדי באינון מועדיא, ולא יהיב חולקיי לקוב"ה, ההוא רע עין שטן שונא אותו וקא מקטרג ליה וסליק ליה מעלמא, וכמה עקרו על עקו מסבב ליה.

זובפירוש ה"סולם" כאן: **כל מי ששמח באלו המועדים ואינו נתן חלקו להקב"ה, אותו רע עין, השטן, שונא אותו ומשטין עליו, ומעבירו מן העולם.** וכמה צרות על צרות מסבב לו]. ועיין בזוהר שם דברים חמוריים בעניין זה, וכן סיפור בעניין זה מאברהם אבינו ע"ה, עיי"ש.

- ט -

והנה כל הניל בגודל מעלה הכנסת אורחים הוא בכל יום-טוב. אבל בהdagשה יתרה הוא בחג הפסח^a, שאז אומרים כל **דףין ייתי ויכל כל צורך ייתי ויפסק**. וכדאיתא בספר

A) ולהעיר אשר עניין הכנסת אורחים שקיים אברהם אבינו במלכים (אשר ממנו נלמד גודל עניין הכנסת אורחים), hei זה בחג הפסח, כמ"ש (וירא יח, ז) מהרי שלש סאים כמה סולט לושי ועמי עוגות (פדר"א). וכן כתוב ראש"י להלן שם (פסקוק יי): ופסח hei.

שער המלך ריש חלק ב' (שער ואמרתם זבח פסח, פרק ה'), ד"ה לכן), וז"ל: **כשהוא יושב בהסיבה דרך חירות, יראה לקיים מה שהוא אומר כל דברין ייתי יכול, דהינו להכניס אורחים, להאכיל את העניים לחמא עניה, עכ"ל.** ועיין להלן סעיף ט.

- ८ -

ובענין חדש ניסו בכלל, כתוב בספר קב הישר (פרק צ"א), וז"ל: [בחודש ניסן] **צרכיו ליתן צדקה ופרנסת לעניים,** כי בפסח נידונים על התבואה, ואיתא בזוהר חדש פ' בראשית .. על התבואה ממש. דאמר רבי יצחק, בשנה שעברה נתנו להם הקב"ה תבואה כדי סייפוקה לעלמא, והנה **כשרואה הקב"ה שהבריות לא יצאו ידי חובתן בעשיית הצדקה נגד השפע טוביה שננתנו להם הקב"ה בתבואה,** והבריות לא נתנו מעשר כהוגן, ולא יהבי מיניה למסכנא כהוגן וליתמי ולאלמנה, כד ATI פסח, דאיין הקב"ה לכל עלמא על ההוא תבואה דיהיב להו בשתה דעתך.

על כן יתבונן האדם היטב בכל חדש ניסן, אם יצא ידי חובתו היטב במצוות שלצדקה נגד ההשפעה שקיביל מהקב"ה, עכ"ל, עיישי' שהאריך בזזה.

[ובזה מובנים דברי זקיני הרמ"א ז"ל במה שכותב ומנהג廉נות חטאים לחלקן לעניים, כי בחודש ניסן צרכיו ליתן הצדקה ופרנסת לעניים, כי בפסח נידונים על התבואה, כדאיתא לעיל מזוהר חדש פ' בראשית על התבואה ממש, דהינו חטאים].

הערה חדשה להוציאו מכאן ולהכניסו בענייני מעשר הצדקה:

אף"ל הטעם שאנו אומרים הבכור והמעשר והפסח ביחד כי בפסח נידונים על התבואה אם נתן מעשר אז נותנים לו תבואה בשפע, ולזה מסוימים ונאכלין בכל העיר לכל אדם, אדם נותן מעשר בגין יפה השicity משלם לו חזורה בגין יפה, כמו שסיפרו לי כמה אנשים אחר שעוררתי להם שיתנו

מעשר, שעשו חשבו בשנה אחת שלא נתנו מעשר, שכל כסף שהיה צריך לית להמעשר נחסר להם עיי' רופאים והוצאות לתיקון הקאר שליהם ושאר הוצאות, ולרוב פעמים היה חסר להם הרבה הרבה יותר.

- יא -

ובזה נבוא למאי דפטיחנא בי בענין יחץ, שנוהgin לפROS את המצאה קודם שמתחילין לקרוא את ההגדה, שבא לרמז, אשר קודם שמתחילים לאכול את מצת המצואה, ועוד קודם שמתחילין עריכת הסדר (קריאת ההגדה) - הנה לפני זה צריך לדאוג שיהי להענין מה לאוכל, ושיהיו לו אורחים אצל שולחן הסדר.

וזהו עניין שצריך לפROS המצאה - מלשון הכתוב (ישעיה' נח, ז) הלוּ פְרוּסֵת לְרֹעֶב לְחַמֵּץ, לפROS לפניו מפה עם מזון וכו' לאוכל ולשתות.

ובלשונו הזהר פ' ויקhal (דף קצ"ח ע"א) עה"פ הלוּ פROS גו':

מאי פROS, למפרס ליה מפה בנחמא ומזונה למיכל. ד"א הלא פROS, כד"א (דניאל ה, כח) פריס פרישת וגוי. דבעי למפרס פריסין דנומה קמיה, בגין דלא לכסייף.

[ובפירוש הסולם כאן: מהו פROS, הוא לפרש לו מפה בלחם ומזון לאוכל, הנה פירוש אחר, הלא פROS הוא כמש"א, פריס פרישת וגוי, שצרכיים לחתוך חתיכות לחם לפניו, כדי שלא יתבישי, ויחתוך לפניו בעין טובעה].

ויפROS להענין בעין טובעה ובסבר פנים יפות, וכלשונו הזהר שם: ויפROS קמיה בעינא טבא. וכמחז"ל (ב"ב דף ט' ע"ב): כל הנוטן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות, והמפניו
בדברים מתברך ב"א ברכות.

- יב -

וז"ל פירוש בינה לעתים להגש"פ בפסקא הא לחמא עניא: יש להתבונן מה הנסיבות יש להתחלה הא לחמא

עניא עם אמרו כל דכפין כי ועם השთא הכא וכו'. ונאמר בזה כי עיקר החסד הנעשה עם העני, הוא מה שיצרף להצדקה עצמה גם דברים טובים ונוחומים להשיב נפשו העוגומה לבל יצטער על בואו לידי מדרגה זו שיצטרך לבריות . . ובஹיותו מacciלו על שולחנו הלא רבתה בזה הבושה והכלימה להעני, כי המצפה לשולחן אחרים חייו אינם חיים ופניו משתנים ככרום, ראוי הוא לדבר על לב האומלל שלא יתעצב, רק יהיו אוכל ממש עצמו. וזאת היא כוונת המגיד, כי להיות מצוה גודלה היא להזמין עניים בלילה זה, הסדר תחלת נוסח להסיר צער מלבים. והקדמים לאמור: אל תעכבו בעניותכם, כי הלא מימי קדם אבותינו הרשונים אכלו בעוני במרירות לב כזו במצרים מעוני ומרוב עבודה ואח"כ נגלו, וכן גם אתם עתה כל דכפין כי בלי בושת וחרפה, ותaea זאת נחמתתכם כי בהיותכם אתם כאן על שולחני בזכות הצדקה שמקربת את הגאולה יגדיל השיעית חסדו שלשנה הבאה תזכו להיות בירושים בני חורין כאבותינו, ותאכלו כל טוב בשובה ונחת ותתענגו על ה'.

ודיק בכתוב "לחמץ", היינו שהלחם ומזון יהיו שלך, ממונך, ולא מן הגזול ח'יו.

וכambilר בזוהר פי ויקhalb (דף קצ"ח ע"א), זז"ל: לחמץ, לחם לא כתיב, אלא **לחמץ**, ההוא דילך, ממונך, ולא דגוזלו, ולא דעשך, ולא דגונבה, دائ' וכי לאו זכותה הוא, אלא ווי ליה, دائ' לאדכרא חובי.

[ובפירוש ה"סולם" כאן, לחמץ, לחם לא כתוב אלא לחמץ, יורה שהלחם יהיה שלך, מכיסך, ולא מגזילה, ולא מעשך ולא מגונבה, כי אם כן אין זכות, אלא אווי לו, שבא להזכיר עונו].

ובזה מבואר גם בזוהר שם מה שדיק משה לומר לבני ישראל "קחו מאתכם תרומה לה'" (ויקhalb לה, ח) (אף שבציווי השיעית אל משה נאמר (תרומה כה, ב) "ויקחו לי תרומה סתם), כי משה רבינו ע"ה אומר להם לישראל, שאם אתם רוצחים ליתן תרומות ה', שהתרומה תהיה לך', ושתהי

"לי" תרומה, לי לשמי (פירש"י ריש פרשת תרומה), אזי התרומה צריכה להיות "מאתכם", היינו משלכם, ולא ח"ו מן הגזל. ובלשון הזהר שם: כגונא דא קחו מאתכם תרומה, לא רמא ממה דלכון, ולא מעשך, ולא מגזל, ולא מגנבה. [ובפירוש ה"סולם" כאן: עיין זה קחו מאתכם תרומה, הוא להרים ולתת ממה שלכם, ולא מעשך, ולא מגזל, ולא מגנבה]. ורק באופן כזה תהי "תרומה לה", כי אם התרומה (והצדקה) הוא ח"ו مثل גזל וכו', אז הולכת התרומה (והצדקה) להסת"א ח"ו].

- יג -

והנה המצאה שפorscheן אותה לשנים, הנה החלק הגדול מניח לאפיקומן. ודרשו בזה (شوיע הרב סימן תע"ז ס"ב, וכ"ה בספר הפרדס לרשיי, הל' פסח) לאפיקומן מלשונו אפיקו-מן, כלומר הווציאו והביאו מזונות ומאכלים על השולחן.

ונראה לי הרמז בזה, כנ"ל, דעתם לפני שמתחיל לומר את ההגדה, שאמרתה היא על הפרוסה (שמניח בין ב' המצות), הנה עוד לפני זה מניח את חלקה לאפיקומן, כלומר שדווג שיבאו מזונות להאורים המסובים בשולחנו.

- יד -

והנה תיקנו חכמינו ז"ל, אשר המצאה שפorsche לשנים, הנה חלק הקטן מניח בין ב' המצות, ופרוסה זו יאכל הבעה"ב באכילת הצעית. אבל לאפיקומן מניח הוא את החלק הגדול.

ונראה לי הרמז בזה, דCBSBA לקיים עניין האפיקומן, היינו חלוקת המזון (מן) להאורים המסובים על שולחנו, הנה עליו ליתן להם החלק הגדול, היינו מן המובהר ומהשובה ממזונותינו. וכמבואר ברמב"ס בפרק אחרון מהלכות איסורי מצbatch (הלכה י"א), וז"ל: והוא הדין לכל דבר שהוא לשם הא-ל הטוב והמטיב **שיהיה מן המובהר ומן הטוב**, אם בנה בית תפלה יהיה נאה מבית ישיבתו, האכיל רעב יאכל מ**הטוב והמטיב** **שבשולחנו**, כסה ערום יכסה מן היפה

שבכסטו, הקדיש דבר יקדיש מן היפה שבנכסיו, וכן הוא אומר כל חלב לה', עכ"ל.

- טו -

וזכות גדולה היא לאדם לפרוס לרעב לחמו, כמבואר בזוהר פי ויקhal (דף קצ"ח ע"א) עה"פ קחו מאתכם תרומה, זוז"ל: רבי יהודה פתח, הלא פרוס לרעב לחמק וגוי, תא חזי, זכה חולקיה דבר נש, כד מסכנא ערער לגביה. דההוא מסכנא דורונא דקוב"ה חוו דשדר ליה, מאן דמקבל ליה לההוא דורונא בסבר אנפין, זכה חולקיה. [ובפירוש ה"סולם" כאן: בוא וראה, אשרי חלקו של אדם כשענין בא אלו, כי עני ההוא, הוא מתנה שהקב"ה שלח לו. מי שמקבל מתנה ההיא [[בסבר פנים]] בקבלת פנים אשרי חלקו].

- טז -

וגדול שכרו של בעה"ב שנוטן מלחמו לדל ומרחם עליו ומשיב את נפשו, כמבואר בזוהר פי ויקhal שם, זוז"ל: תא חזי, מאן דחייב למסכנא ואטיב ליה נפשיה, קב"ה סליק עלייה כאילו הוא ברاء לנפשיה. ועי"ד אברהム דהוה חייב לכל בני עולם, סליק עלייה קב"ה, כאילו הוא ברاء לו, דכתיב (לך לך יב, ה) ואת הנפש אשר עשו בחרן. [וכפירוש ה"סולם" כאן: בוא וראה, מי שמרחם על העני ומשיב לו נפשו, הקב"ה מעלה עליו כאילו הוא ברاء את נפשו. ועי"כ אברהム, שהיה מרחם על כל בני העולם, העלה עליו הקב"ה, כאילו הוא ברاء אותם, שכותב, ואת הנפש אשר עשו בחרן].

ובמדרש תנחותם פי משפטים (ס"י ט"ו) איתא, זוז"ל: אמר הקב"ה, נפשו של עני הייתה מפרקסת לצאת מן הרעב ונמתת לו פרנסה והחיית אותו, חיך שאני מחזיר לך נפש תחת נפש. לאחר מכן או בתקן באין לידי חולין ומיתה, ואזכור להם המצויה שעשית עם העני ומציל אני אותם.

- יז -

וזהו שסידר בעל ההגדה, אשר תיכף אחר יחץ בא מגיד, שהחלתו הוא בפסקא "הא לחמא עניא", שבה מקרים כל

דכפין ייתי יכול וכו', שמזמינים את האורחים והענינים לבוא ולסעוד על שולחנו.

וכמובן בספר סדר היום ד"ה אח"כ יטול ז"ל: ראוי לאדם לזמן אצלו בכל יום טוב עני ודל בשולחנו, לחלק משמחתו לענינים ולאביוונים. וכל שכן בלילה פסח שצרכי לחזור אחריהם כמו שאומרים כל צורך וכו' .. וישmach לב האומללים ויחשב להם כאלו הם בני חורין ולא יחסר להם דבר בלילה זהה עכ"ל.

זודיק לומר בספר סדר היום שצרכי לחזור אחריהם, כי כדי לקיים מצות הכנסת אורחים, לא די שהאדם יישב בביתו ויכריז "כל דכפין", ויסמוך על המלאכים (או הציפורים) שיעבירו הכרזתו להאורחים - כי אם צריך לחזור אחרי האורחים, דהיינו לצאת מחוץ לביתו, ולילך לבית הכנסת ולהביאו משם אורחים לשולחנו.

- י"ח -

ונראה להמליץ בזה פירוש "אפיקומן", כלומר שעלה"ב לצאת מביתו (אפיקו) ולהביא אורחים לביתו כדי ליתן להם מן, מזון אכילה ושתי.

וכמו שמצו בברהמ אבינו ע"ה (אשר ממנו אנו למידין גודל מצות הכנסת אורחים), שלא חיכה שהאורחים יגינו אליו מעצם, כי אם כאשר "וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו", שראה אברהם ע"ה שהיו המלאכים (האורחים) נצבים במקום אחד, והבין אברהם שלא היו רוצים להטריחו מיד "וירא וירץ לקרואתם", שקדם הוא ורץ לקראתם].

וכמובן בפירוש זבח פסח להgesch"פ, בטעם הדבר שתיקנו לומר פיסקא הא לחמא עניה בלשון ארמית. ז"ל שם: מפני ההכרזה אשר בזה המאמר "כל דכפין ייתי יכול כל צורך ייתי ויפסח", תקנו אותו בלשון ארמי, כי היו אז בבבל, ובבוא החג עשו זכר לחגיגת הפסח בירושלים לסמוך על שולחנם הענינים והאביוונים, וסדרו שגמ פה בגלות יתחייב כל בעל הבית להרבות מתנתו, כמו שנאמר ושמחתם לפני ה'

אלקיים אתם ובניכם ובנותיכם והלווי וגוי. ולפניהם כשיישב על שלחנו ירים קולו אל העניים אשר בפתח הבית לקראו כולם בשם ה' "כל דברינו יתני ויכול כל דבריך יתני ויפטח", ר'יל שיבואו לשםך על שלחנו. ולפי שהענינים לא יבינו לשונו הקודש תקנו שיעשה ההכרזה הזאת בלשון ארמי כדי שיבינו אותו ויכנסו לביתו, וכבר צוה הנביא על הצדקה הזאת באמרו, הלא פרוס לרעב לחםך וענינים מרוודים תנביא בית וגוי, אז יבקע כ奢ר אורך וארכותך מהרה תצמץ והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאסף, עכ"ל.

ובפירוש היעב"ץ להgesch"פ כתוב, ז"ל: נתקו נוסח זה, שלשונם ארמית. ובימים ההם ושנים קדמוניות, לא היו סוגרים בתיהם בליל שמורים, והיו מכריזין ואומרים נוסח זה, כדי שיבאו העניים והצרייכים ויאכלו עליהם.

- יט -

והנה איתא בספרה"ק שתבאו לעיל (אות ג') מס' קב היישר בעניין בפסח נידוני על התבואה. וכמו שכותב בספר תפארת שלמה לשבחה"ג שזו מרומה במה שאמרו במסכת פסחים (דף ע' ע"א) פסח נאכל על השובע. וכן כתבו בשם הרה"ק מהר"ץ מזידיטשובי זי"ע, דפס"ח הוא ר"ת של ג' שמות הפרנסה פאי"י (פottaח את ידין), סא"ל, חת"ך (ס"ת פottaח את ידין) וכוכי כידוע.

- כ -

ובזה אף"ל הטעם לזה שambilאים את המצה Dok'a שלימה, ורק אח"כ פורסה לשנים, כי בא לرمז זהה, דהאייך יזכה האדם **לפרנסת שלימה** (מצה שלימה) - והוא ע"י שפורסה לשנים, וחלק הגודל ממנו מניח לאפיקומן, הינו ע"י שמקיים בה "הלא פרוס לרעב לחמך". דהנה אח"כיל (שבת דף ב' ע"א) פשט העני את ידו לפנים ונתן לתוך ידו של בעל הבית, או שנטל מתוכה והוציא, העני חייב ובעל הבית פטור, פשט בעל הבית את ידו לחוץ וכוכי, בעל הבית חייב והעני פטור. והקשרו, מודיעו התחילת התנא בחיובא דענין, ולא בחיובא דבעל הבית. ומובא בשם צדיקים לתרץ, דכיון

שהуни פשט את ידו ולא שם בטחונו בהשיות שיתן לו מזונו,
ע"כ העני חייב.

[וכמובן בזוהר פי ויקהיל (דף קצ"ח סע"א) בפירוש הפסוק (תהלים קמו, ה) אשרי שא-ל יעקב בעזרו שברו על ה' אלקיו, וכי א-ל יעקב ולא א-ל אברהם ולא א-ל יצחק אלא א-ל יעקב, בגין דיעקב לא ארתחץ באבוי, ולא באימה, כד ערך קמי אחוי, ואזל יחידאי, بلا ממונא, כד"א (וישלח לב, יא) כי במקלי עברתי את הירדן הזה, ואיהו ארתחץ בה בקדושא בריך הוא, דכתיב (ויצא כת, כ) אם יהיה אלקים עמדיו ושמרני וגוי, וכלא שайл מקמיהDKודשא בריך הוא, ויהב ליה. [ובפני ה"סולם" שם: וכי א-ל יעקב ולא א-ל אברהם ולא א-ל יצחק, אלא א-ל יעקב, משום **שייעקב לא בטח באביו ולא באמו**, שכברח מפני אחיו, והלך יחיד בלי כסף, כמש"א כי במקלי עברתי את הירדן הזה. **ותוא בטח בהקב"ה**, שכותב, אם יהיה אלקים עמדיו ושמרני וגוי והכל בקש מן הקב"ה ונתן לו.]

- כא -

ולענינו נראה לפреш, דעתם חיו בא דעני הוא מפני שהуни פשט את ידו לחתת מידו של בעה"ב (או לבקש ממנו שישים לתוך ידו), ולא חיכה שבעה"ב יתן לו מעצמו, אשר בזה הפך את שם הו"ה המרומז במדת צדקה, כדלקמן.

דנהנה מבואר בספר עבודת הקודש (מורה באצבע סיימן א' סי"ב) ווז"ל: יזהר לחת צדקה בכל יום לפחות פרוטה, וכיכוין לישם שם הו"ה הקדוש. ויכוין כי רומי זרוועו, - ו, חמיש

(ב) ובספר יד החזקה דף י"ב, ווז"ל: זאת ועוד אחרת פעלת הצדקה במחויקי לומדי תורה כי יש ה' צורי רצוני במחויקי ת"ח עשוה שם הו"י ישר ושלם. כי ידוע מ"ש הארי" זיל, דבצדקה מייחד שמו המפורסם שם הו"ה ב"ה, כי הפרוטה הוא הי"ד של השם וה' אצבעותיו של העשיר הוא הה"א הראשונה זרווע העשיר הוא הוא"ו ויד העני הוא ה' אחרונה שבשם הו"י ונעשה עי"ז שם המפורסם. וידוע שטבע של העני הע"ה הוא מחרז על פתחן נדיבים ופושט ידו תחלה לבעה"ב א"כ שמו הגדול אליו מיוחד כסדרו. אבל הת"ח ממון עד שהבעה"ב פושט ידו תחלה ואזוי נתיין חד שמו ב"ה כסדר ישר, וזהו אמר

אצבעותיו - ה, פרוטה - י, חמץ אצבעות עני או גבאי - ה, [ועי"ז] והיה מעשה הצדקה שלום.

ובשער הkowski שם כתוב זו"ל: כן הוא מבואר בזוה"ק פ' בחוקותי (דף קי"ג) זו"ל: מאן דיהיב צדקה למסכנא הוא עביד לעילא שמא קדישא שליטם כדיא יאות כו', וכן הוא להדייא מפורש בשווי' הארוי ז"ל ובס' אור צדיקים מר"ם פאפיראש ז"ל, עיי"ש, עכ"ל.

ועפ"ז מובן, דסדר שם הו"ה שבצדקה הוא - והי"ה, הינו תחילת זרעו וחייב אצבעותיו והפרוטה של בעה"ב (הינו אותן ו', ה', י'), ו록 אח"כ באים ה' אצבעותיו של העני.

וכיוון שכאן פשוט העני תחילת ידו, ושינה סדר שם הו"ה שבצדקה, لكن גרם עי"ז חיובא דעתך.

- כב -

אך הנה באמת גדלה מעלו של העני, כנ"ל מזהר פ' ויקהל שהעני הוא "הדורן" שהשיית שולח לבעה"ב, וכן אמרו חז"ל יותר ממה שבעה"ב עשו עם העני, העני עשה עם בעה"ב. נמצא, דהעני הוא במדרגה גבוהה יותר מבעל הבית, דהרי הוא מטיב עם בעל הבית יותר ממה שבעל הבית מטיב עמו.

הכתוב שלום רב לאוהבי תורה ונין למ"מ מכשול, רצוני מה שאמרתי והי מעשה הצדקה שלום הוא רק לאוהבי תורה חסן הת"ח לפי שאין למ"מ מכשול, כי הם אינם מהפכו השם הו"ה עני עיה אשר הוא פשוט ידו תחלה ומיחיד ה' אחרונה לראשונה ונמצאו שמם המירוץ בלתי נכון וישראל כסדר, אבל בת"ח ישר ה' צורו ולא עלתה בו.

ובספר שושני לקט ראיyi כתוב בזוה, כי המחזיק לת"ח בטוח יותר מתי"ח עצמו, כי להתי"ח יכול לבוא לידי מכשול בדבר הוראה. משא"כ להחזיקו אין לו שום חלק במכשולו, וזה אמר שלום רב לאוהבי תורה, הינו להחזיקים בה, ואין למ"מ מכשול, כי הם בטוחים מן המכשול עכ"ל. והטעם נראה לי, כי הת"ח אינו רק כשליח של המחזיקו וקייל' במועל בשילוחות יכול המשלח לומר לתקוני שדרתיך ולא לעוותי, והבן. ע"כ לשון ספר יד החזקה הנ"ל.

ולכן, עי"ז שקיימים הבה"ב עניין ייחז, שפורס המצה (מזונו) לשנים וחלוקת הגadol נותן לעני, עי"ז לא יצטרך העני להושיט ידו ולבקש ממנו, ועי"ז לא יגרום לחיו בא דעני.

- כג -

והנה על פי דברי הזו"ק פרשת בחקותי הנ"ל, אפשר להבין העניין למה אברהム אבינו ע"ה עוזב את השכינה ורץ לקראת האורחים. ובביאור העניין אפשר לומר, דבזה שרצה לקראת האורחים כדי **עביד לעילא** **שמא קדישא שלים** **בדקה יאות**, א"כ לא עוזב את השכינה, אדרבה בזה קיים **שמא קדישא שלים** **בדקה יאות**.

ובזה מובן ג"כ דברי התולדות יעקב יוסף זצ"ל (בליקוטים) שכותב במ"ש חז"ל (שבת דף קכ"ז ע"א) גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה, דהכוונה כי יש והכנסת אורחים כרוכה בהפסדים רוחניים כגון ביטול תורה ועבודה (בשביל האורת) או כשהארח מספר לשון הרע לבעל הבית דבזה דוחה אותו מקבלת פני השכינה, מ"מ מוטב להתעסק בקבלת והכנסת אורחים, וזהו גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני השכינה, אפילו אם עי"ז הוא גורם לבעל הבית ליבטל מעבודת השם, עצותודה"ק.

ולפי דברי הזו"ק הנ"ל, **עביד לעילא** **שמא קדישא שלים** **בדקה יאות**, א"פ שהארח מדבר לה"ר ודברים בטלים, מכל מקום נשלם שמו של הקב"ה **בדקה יאות**.

ועוד משמע מזה גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה, דאפילו אם השכינה הקדושה הוא האורת, ג"כ צרייכים לקרב מקודם בני אדם כדי לקרבם תחת כנפי השכינה, אדרבה הוא לא עוזב ח"ו את השכינה, דע"ז מקיים המצווה בשלימות, דנסלם שמו של הקב"ה **בדקה יאות** **בדברי העבודת הקודש והזו"ק הנ"ל**.

- כד -

ובזה מובן הפסוק (בראשית יח, ט) "ויהו עומד עליהם תחת העץ ויאכלו", דלאוורה צ"ב תיבת עליהם, דיו"ט

הויליל אצלם, או על צדם, או שהיליל לפניהם, כמו שכותב רשיי זיל (בפרשת יתרו, על פסוק ויבא אהרן וכל זקנין ישראל לאכל לחם עם חותן משה לפני האלקים) ומשה היכן הלא, וחלא הוא שיצא לקראותו וגורם לו את כל הכבוד, אלא שהיה עומד ומשמש לפניהם עכ"ל.

ואפשר לומר בכוונת הכתוב שאמר עליהם, דעת ידי שהי'ആע"ה רץ לקראות האורחים בבחינת אפיקו-מן, כדייתא בಗמי שבת (קניא ע"ב) אמר לה ר' חייא לדביתחו כי אתה ענייא אקדימו ליה רפטא כי היכי דלקדמו לבניך, ועי"ז נשלט שמו של הקב"ה בדקא יאות זההआע"ה לבחינת והוא עומד "עליהם", שהוא במדרגה נعلا יותר מהמלאים שהיו אורחיו, דאף דבכל מקום יותר ממה שבעל הבית עשה עם העני העני עשה עם בעל הבית,אמין כאנ שרצ לקראות האורחים, היה להיפוך, דאברהם אבינו ע"ה הי' גדול מהם במעלה.

ובפרשת יתרו, שהי' סעודה שתלמידי חכמים מסובים בה, כמו"ש רשיי על פסוק לפני האלקים "מכאן שהנהנה מסעודה שתלמידי חכמים מסובים בה כאילו נהנה מזיו השכינה", וכן כתב "לפניהם", שהוא משה רבינו ע"ה רץ לפניהם לשמש אותם שהוא פשוט ידו מקודם ליתן להם, כדי להשלים השם הווי בדקא יאות.

ומובן ג"כ לשון רשיי זיל "מכאן שהנהנה מסעודה שתלמידי חכמים מסובים בה כאילו נהנה מזיו השכינה", שבגלל שהוא תלמידי חכמים, הבינו כוונת משה רב"ה, וזהו הביאור כאילו נהנה מזיו השכינה, דעיקר זיו השכינה הוא ע"י שהשם הווי הוא כסדראן.

- כה -

ובזה מטורץ קושית המפרשים, דהרי הי' אפשר להביא מתחילה פרוסת מצה, ולמה מביאין תחילת מצה שלימה ורק על שולחן הסדר פרוסין אותה לשנים,adam יראה להאורה פרוסה קטנה יחשוב האורה שהבעל הבית הוא רע עין, והאורה לא ירצה לבוא, ע"כ מראים לו מצה שלימה

שיש די והותר, ולא יתבייש לבוא לאכול, ועיי"ז יוכל לקיים
 שמא קדישא כדקה יאות. ועוד אכן שמו של הקב"ה צרי
 להיותשמו שלם וכמסאו שלם, ע"כ צרייך להיות מזכה שלמה.

- כו -

ומעתה נחזור לומר דזהו עניין הפרוסה שהוא "חציא" ככר,
 ע"ד שכותב האלישיך הקדוש ז"ל בביור מה שנצטוו ישראל
 להביא מחצית השקל, להורות לכל אחד מישראל צרייך
 לדעת שהוא רק "מחצית", וביחד עם עוד אחד מביא שקל
 שלם, וזה מאחד את ישראל שהי' ביןיהם אהבה אחות
 שלום וריעות, וכמו"כ יש לומר כאן, דזהו עניין הפרוסה
 שהוא "חציא" ככר, להורות דכשסועד סעודה על שלחנו צרייך
 שהי' לו "חציא" לעצמו ו"חציא להענין", דזהו עיקר האכילה
 שיסבו עניים על שולחנו.

- כז -

וזה ביאור המחלוקת של התנאים ג' ביצים או ארבע
 ביצים, וכל אחד מוסיף בשיעור, לכל אחד משער כמה הוא
 שיעור כדי שביצה, ולפפי"ז ידע בעל הבית ליתן לעני ג"כ מנתה
 יפה כשיעור אכילת פרס שהוא כדי שביצה, כדי שיأكل העני
 לשובע נפשו.

והנה ידוע מארז"ל במסכת תענית אחד איתר לעני את
 מזונו ועד שהביא את המזון יצתה נשמתו של העני ל"ע,
 ונמצא בזהDBCDAה הרייפה שעעה אחת קודם, כי אפשר
 לאחר מכן, וכמו שתכתבו הראשונים בעם הדבר שאין
 אומרם ברכת שהחינו על מצות צדקה, כדי שלא תצא
 נשמתו של העני ח"ו עד שיגמור ברכת שהחינו, ויפה שעעה
 אחת קודם.

וזה הביאור שככל אחד מהראשונים והאחרונים מיהרו
 את השיעור של כדי אכילת פרס, עד כדי שיעור של ג' או ד'
 רגעים, ויש הסוברים אפילו שיעור של ב' רגעים (עיי' מה
 שהבאתי בספר אכילת מזכה בישראל ענפים ג' וד', עיי'יש),
 וכל זה כדי שיأكل העני תיכף ומידי את מזונו, ולא יצטרך

לחכות עד שבעל הבית יגמר שיעור ארוך של כדי אכילת פרס, כי זהו עיקר החצאי ככר להורות לעניין הניל שצדיק לחלק הכל שווה בשווה עם העני.

- כח -

וזהו העניין שצרכיים לאכול את המצה בצד אכילת פרס, שהוא חצאי ככר, דעתך הלימוד הוא שיתן צדקה ויהיו עניים בני ביתו והוא יאכל רק חצאי ככר, וחצי השני יתנו להעני.

- כט -

והנה בשיעור כדי אכילת פרס יש מתחמירים הסוברים דהשיעור הוא גדול יותר, ובראשם הנודע ביהودה זיל שכטב בצל"ח (פסחים דף קט"ז) דהביבצים שבמיינו נתקטו עד למחצה מהם שהיו ביוםם קדמוניים, ולפי זה בכל מקום שהשיעור כזית דהיאינו חצאי ביצה, צריך בזמןינו שיעור ביצה, וכן רבייעית ששיעורו ביצה ומהצאה צריך בזמןינו ג' ביצים, עיי"ש, והרבה גדולי הפוסקים החזיקו כן (חთ"ס או"ח סי' קכ"ז ועוד, בית אפרים על טריפות בקונטרס התשובות, מובא בשע"ת סי' ר"ג, תפ"ו, גרא במעשה רב אות ע"ז ועוד, א"א ביטשאטש או"ח סי' תפ"ו, רעכ"א, מהר"ם שי"ק ועוד כמה אחרים) ובערך השולחן יורה דעה סי' שכ"ד כתוב שהמדקדקים מחמירים לכפול כל השיעורים, ואפילו בכוס קידוש והבדלה, וכ"כ לעניין חלה.

ויל' בטעם לשבח להדר לצאת אליבא דכו"ע, עפמ"ש הר"ן מובא בתשו' הריב"ש (סי' ק"נ) שאפילו במילוי דעתמא כל משכלי בוחר לו דרך היוטר בטוח, כ"ש במילוי דשmai'a, ואי"כ היה בזה, וכ"ש הוא שם דשם חשש הר"ן מה"ט אפילו לדעתך ייחיד (כמבואר בב"י הלכות מגילה), כ"ש כאן שגדולי הפוסקים אשר כל בית ישראל נשענים עליהם סי' כו, ודאי צרכין לחוש לה.

וברש"י (שבת עט: ד"ה למצוה) דסתמייהו דאיןשי עבדי מצווה מן המובהר, עיי"ש. ועי' מ"ש בספר מוצל מאש (סי'

דברי דרשה לשבת הגadol תורה לג

יג) דבמצוה שיש חיוב (כמו מצה, מרור ושאר כיוצא) העשות בין מה"ת בין מדרבן לא מהני ספק ספיקא ואפילו אף ספיקות כיוון שיש ספק אחד מני אלף שהוא חייב א"כ הרוי לא קיים העשה והרי החיוב מוטל עליו, וכ"כ הפלתי (סימן ט"ז ג') ועוד אחרים.

וגבי אכילת מצה מובא בספר דרכי חיים (מנהגי צאנז) שהדברי חיים זי"ע בצע לעצמו זיתים גדולים מאד מהמצות.

עכ"פ חזין מכל זה שיש שיטות המכחים מADOW בשיעור כדי אכילת פרס. ולפי דרכינו הניל' שביארנו שיטת הסוברים להקטין שיעור כדי אכילת פרס, והוא כדי שיגיע לעני מזונו מהר יותר, ולא יצטרך להמתין כ"כ זמן על בעל הבית, יש לומר גם לאידך גיסא, דادرבה שיטת כל אלו המכחים דס"ל להגדיל שיעור כדי אכילת פרס, הוא ג"כ מחמת יסוד זה של מצות צדקה, רק לאידך גיסא, דadrבה, ע"י שמחמים בשיעור כדי אכילת פרס נמצא שmagiu לעני פרוסה גדולה יותר, ובזה נתקיים מצות צדקה ג"כ בשלימות, דכל שיאכל העני יותר ממילא מתיקיות מצות הצדקה בשלימות יותר, ופשוט הוא, וע"כ מחמים הצל"ח ודעימי בשיעור כדי אכילת פרס, ונמצא לכל השיטות יסוד אחד להם, שיתן להעני כדי צרכו, וכל זה בדרך אפשר.

- ל -

וזהו העני שצרכים לאכול המצה, שהוא לחם עוני (זרםزو לעניין הצדקה שיזכר האדם לתת לעניים לחם) בכדי אכילת פרס, דהפרס הואחצי ככר כניל' להורות לעני שיאכל בעל הבית רק חצי הכביר וחצי השני ינת לעני, וע"כ צרכים לאכול המצה בכדי אכילת פרס.

- לא -

ויתורץ בזה קושיתינו על הגמי' (שכן הביא הב"י גם בשם הכל בו) מה עני בפרוסה אף כאן בפרוסה, והקשינו דמדובר מצינו עניין זה דוקא במקריםليل פטח. אך יובן שפיר דהוו עניין אחד עם זה שאין הפטח נאכל אלא למוניו, דעתך עניין

לד דברי דרשה לשבת הגadol תורה

המנויין הוא שיאכיל לעניים מקרבן פסחו, וזהו גם עני המצה שהוא לחם עוני, ועי"כ הוזהרנו דזוקא במצות ליל פסח על עני נשגב זה שמורומו בו עניין הצדקה. וזהו עני ייח' שפורים לשנים, דהרמו הוא כנ"ל שהוא אוכל רק חצי וחצי השני מאכיל להעני.

- לב -

ויתורץ בזה קושיתינו הראשונה, דאיך אפשר לומר כל צורך יתני ויפסח הא אין הפסח נאכל אלא למנוין, אך באמת הוא עניין אחד, לאחר שמנה עוד אנשים על פסחו והזמין את העניים שיأكلו על שלחנו, יכול לומר כל דברין יתני ויכול, דעתן המנוין הוא עניין הצדקה, ובאמת הזמן אותן שימנו על פסחו, ורק מטעם זה יכול לומר כל דברין יתני ויכול.

- לג -

ובאמת בזמן הזה שאין לנו קרבן פסט, כתוב החותם סופר (חו"מ סי' קצ"ו) זוז"ל: מצות עשה של אכילת מצה משומרת בليل פסח היא ייחידה נשארת לנו מכל מצות אכילה שבכל התורה אין לנו פסח ולא קדשים, לא תרומה ולא מעשר שני רק מצה אחת משנה לשנה, ואם גם היא לא תועילה בידינו בשלימות כו' הייטב בעניין ד', חלילה חיללה, עכ"ל.

- לד -

וזהו העניין של המצה שהיא לחם עוני שנשאר לנו מכל מצות הפסח, דהוא במקום הקרבן פסח כנ"ל, והיינו עניין הצדקה דזה יכולם אנו לקיים בכל דור ודור, אשר לזה מוראים כל ענייני הסדר.

- לה -

ומיושב שפיר מה שנסמכו סימני ייח' ומגיד זה לזה, שאומרים הא לחמא עניה די אכלו אבהתנא באראעא דמצרים, דהרי ייח' מורה ג"כ לזה, שהוא אוכל רק חצי הסעודה וחצי השני נתן לעני, ועי"כ נקראת הא לחמא עניה,

דברי דרשה לשבת הגadol תורה לה

מה עני בפרוסה אף כאן בפרוסה, ומסיימין כל דברין יתני
ויכול, שיאכל אותו מצה בלבד שיעור כדי אכילת פרס, ועי"ז
כל צורך יתני ויפסטח, דהרי בזמן הזה אין לנו קרבן פסה
והמצה היא שנשארה לנו, וכמו שנספק אצל קרבן פסה
שאינו נאכל אלא למנויו, כמו"כ הוא במקרה.

- לו -

וזהו העני שמצוין את האורחות ואומר כל דברין יתני
ויכול כל צורך יתני ויפסטח, ואני ממתין עד שעיברו ויבקשו
לבוא, אלא שהוא מזמן תחילת את העניינים, דהוא ע"ד
שנאמר באברהם אבינו, וירא וירץ לקראותם, וכן ניל
שאברהם לא חיכה שהאורחים יגיעו אליו מעצם, אלא
שקדם הוא ורץ לקראותם. כמו כן מקדיםunos אשר כל דברין
יתני ויכול, כל צורך יתני ויפסטח, שיתקיים בזה בחינת
שחיתת ואכילת הפסח למנויו.

ולפי מה שהבאו לעיל דכשופיט בעל הבית את ידו
תחילתו הוי הצדקה בשלימות דשם הו"י הוא כסדרו, יובנו
שפיר מה שאומרים תחילת כל דברין יתני ויכול, פי' שפושט
את ידו להענין שיבא אליו, ועי"ז שפיר שם הו"י כסדרו
ובשלימות, ועי"כ מזמינים נnil, וכదאיתא בזזה"ק דבזה עבד
לעילא שמא קדישא שלים בדקאיות, וזה דוגמת מעשה
הצדקה וגמ"ח שקייםআ"ה.

- ל"ז -

ונחזור לפירוש הגמ"י בנזיר הניל, דהנה ביארנו צורך
להזמין העניינים קודםليل הפסח דהא איןנו נאכל אלא
למנויו, וזה הנפק"ם בין הני שנים שצלו פשחיהם, מי שאכל
לשם מצוה שמנה עליו אחרים לפasco, וזה שאכלו לשם
תואה שלא מנה עליו אחרים, הרי זה שמחת כריסו, וכמ"ש
הרמב"ם, וזה נקרא אכילה לשם תואה.

ולפי דרכינו זהו ביאור הגמרא שנים שצלו פשחיהם, פי'
שניהם עשו קרבן פסה אלא שאחד מנה עליו עוד אנשים

לו דברי דרשה לשבת הגadol תורה

והשני לא מנה אלא אכל בעצמו, דזה שלקח המנויים קודם השחיטה זה אכלו לשם מצוה וקיים מצוה אכילת פסח ההלכהנו, ואם לאו הוא שמחת כריסו, ולא קיים מצות קרבן פסח כראוי דין הפסח נאכל אלא למנוייו, שיזמין עניים לשולחנו סביב, ואז מקיים מצות הקרבת קרבן פסח כראוי.

- לח -

ואפשר לבאר עוד מיש זה שאכלו לשם "מצוה", דהנה איתא בספה"ק דבתיابت "מצוה" יש ג"כ שם הווי' ב"ה, דאות מי' מתחלף באות יי' (ע"ד א"ת ב"ש ג"ר ד"ק ה"ץ ו"פ וכור' י"ס), ואות צ' מתחלף באות הי' (ה"ץ כנ"ל), ונמצא דיש אותיות ייה, ויה של מצוה'.

ולפי מה שהבאו לעיל דבניתנית צדקה יש שם הווי' ב"ה וכماה"כ והי' מעשה הצדקה שלום, אפשר לומר דזהו שאמר בגמרא זה שאכלו לשם "מצוה" עליו נאמר צדיקים ילכו בהם, פי' כיון שמנה עליו מנויים וקיים בזה ג"כ מצות צדקה, א"כ יש בזה שם הווי' ב"ה, וזהו שאכלו לשם "מצוה".

- לט -

ויתברר עוד יותר בס"ד, דהנה אחז"ל דכתנא אמר "מצוה" סתם קאי על מצות צדקה, ויל' דזהו שאמר לגבי אכילת קרבן פסח שאכלו לשם מצוה'ה, פי' דבמה שמנה מנויים על פסחו, הם העניים המסובים על שלחנו, אכלו לשם "מצוה", וקיים בזה מצות צדקה ג"כ בשלימות.

- מ -

וזהו העניין שמעוררים את העם לחת מעתות חטאים, וכדברי זקיני הרמ"א שהבאו בראש דברינו, שנוהגים לknوت חטאים להלן לעניינים לצורך פסח כו'. ולכארה, מה שייקות זה אלה. אך להנ"ל יובן, דעתך עניין הפסח הוא הצדקה לעניינים, ובלא זה הרי לא קיים מצות הפסח כלל, ע"כ הנהיגו חז"ל lkנות חטאים להלן לעניינים **לצורך פסח**, דזהו עיקר צורך

הפסח, דרך עי"ז שנוטן לעני ג"כ, מקיים מצות הפסח כהלכה, דין הפסח נאכל אלא למנויו, כמובן לעיל.

- מא -

והנה אמרו חז"ל (בבא בתרא י.) גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה, ומבואר ג"כ (מדרש שחשי"ר ו, יז) אם שמרתם את הצדקה והדין מיד אני גואל אתכם. ובמקום אחר כתבתי דוחו שאמר המגיד, כל דכפין ייתי ויכל כל צורך ייתי ויפסח, דבזה שאנו מקיימים מצות צדקה נזכה לקיום הבטחת הגאולה, השתא הכא לשנה הבאה בארץ ישראל, השתא עבדי לשנה הבאה בני חורין.

ולפי זה יתרץ שפיר מודיע נקרא שבת הזה שבת הגדודיל, דהנה בשבת מעורר הרוב הדורש את העם לתת צדקה לעניים לצורכי הפסח, וגדוליה צדקה שמקרבת את הגאולה, נמצא דעת' מה שהרב מעורר את העם לתת צדקה לעניים לצורכי הפסח נזכה בקרוב לנוולטינו ופדות נפשינו, ואז יהא שבת הגדל, דלעתיד לבוא נקרא يوم שכלו שבת ומנוחה, עי"כ נקרא שבת הגדודיל.

ובזכות הצדקה שמקרבת את הגאולה, נזכה לעלות לציון ברנה, ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים בב"א.

דרוש לשלש סעודות

- א -

איთא בשו"ע או"ח בס"י תכ"ט: שואלים בהלכות פסח קודם לפסח שלשים יום. וככתב זקיני הרמ"א ז"ל: ומנהג廉נות חטאים לחלקו לעניים לצורך פסח כו'. ולכארה, מה שייכות זה זהה.

הנה בנוסח הא לחמא עניה אמרין כל דכפין ייתי ויכל כל צורך ייתי ויפסח וכו' כבר דקדקו קמאי בכוונת המאמר הזה:

לה דרכי דרוש לשלש סעודות תורה

- א) אם בעה"ב קורא בזזה אל הענייניםшибואו לשולחנו, ה"י מהנכוון שיקראם תחילה בעודו בבית התפלה שם ימצא את חפותו בניקל, לא אחריו היינו מיסב כמלך והדלת סגר אחריו.
- ב) גם למה תיקנו לומר נוסח שלא יהיה כוונת אמירתנו אמרת, זהה לאchein שום בעה"ב סעודה גדולה כזו לקרוא לכל דכפין, ואם יבואו כל דכפין לא ישאר לו אף"י כזית מצהה, אלא וזהיא לבו כפין, בשעה שאומר מאמר זה, וא"כ למה תיקו בעל הגדה לומר נוסח כזה, וצ"ב.
- ג) גם צ"ב התחשורת מאמר זה כל דכפין וכו' להתחלה המאמר הא לחמא עניה, גם אל סוף המאמר השטא הכא וכו' אינו מובן השיקות.
- ד) גם מ"ש השטא הכא צ"ב מי הודיענו בזזה, הרי הוא ידוע לכל אדם דבמוקם שהוא, שם הוא, ומה מוסיף בזזה **שאמיר השטא הכא**.
- ה) גם צ"ב כפל הלשון, דבתחילת אמר לשנה הבאה בארה דישראל, ואחר"כ אמר השטא עבדי לשנה הבאה בני חוריין, דהרי היינו כך, ולמה כפל המגיד את לשונו.
- ו) צ"ב מה שאומרים כל צורך ייתי ויפסת, הלא בזמן זהה אין לנו ביהם"ק ואין אנחנו יכולים לעשות הקרבן פסח, וא"כ איך אומר דבר שנראה כشكך ח"ו, ייתי ויפסת.
- ואפ"ל בהקדם דברי הזוהר הקדוש פרשת שלח על התעוררות השגחת עניינים ואביונים (מובא בקב הישר פרק צ"א), ווזיל: אמר רבי חייא: תמהנה על האי קרא (תHALIM טט, לד): כי שומע אל אביונים ה'. וכי אל אביונים שומע, ולא לאחררא, אמר רבי שמעון: בגין דאביונים קרובין הן יותר למכלא, דכתיב: לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה; ולית לך בעלים דאייהו תביר לבוי כמסכנא. אמר רבי שמעון בן יוחאי: תא חז: כל אנון בני עלמא אתחזין קמיי קודשא בריך הוא בגופא ונפשא, ומסכנא לא אתחזוי אלא בנפשא בלבדו, והקדוש-ברוך-הוא קריב לנפשא יתר.

ומסקנה חד הוא בשבותי" דרבנן יוסי, ולא הוא מאן דاشגה ביי, והוא הויא אכסייף (רצח לומר, שהי' ביישן גדול). יומא חד חלש האי מסקנא מחמת הדוחק. עאל לגבי רבי ייסא. שמע חד קלא מן השםיים דבר אמר: טילקא, טילקא. (פירוש, כי הגלג הוא טילקא. רצח לומר, שהעניות הוא גלג החוזר בעולם.) והנה בזזה המוקם, אשר שמה גלג הנשומות, הפורחות מאותו המקום, יצאת בת-קול ואמרה כן: הא נפsha פרחה גבאי, ולא מטה יומא. ווי, כי לבני-נשא, דלא אשתחח בהו דיתיב נפשי לגבי. אז שדא רבנן יוסי בפומיי דהאי מסקנא מיא דגרגורין אפotta דكونטא. (פירושו המפרשין: שנtan לו מים שנtabשל בו גרוגורות ועוד עשבים של רפואיות, שהשותה מים שנtabשלו בהם אלו השרשים עם הגרוגורות, גרוגורים שהחוללה מזיע ונתרפא). אටבקע זעה באנפי ותב רוחני לגבי. לבתר אתה ושайл לי. אמר: חייך, רבנן, נפשי נפקת מני, ומטו לנפשאי קמי כורסאי דמלכא ובענייתו למחי תמן, אלא דעתך הקדוש-ברוך-הוא לזכאה לך ואכרייזו עלך: זמין הוא רבנן יוסי לסלקא רוחני ולאתקשרא בחוד אדרא קדישה, זמין חביריא לאתערא תמן, והא אתקינו תלת כורסיא, דקימין לך ולחרך. מההוא יומא הויא משגיחין בי בני-נשא ונתנו לו כדי צרכו.

ותו: מסקנא אחרא אייעבר קמי דרבנן יוסי, והוא פלג מעה כסף בידוי. אמר לי לרבנן יוסי: השלט לי ולבני ולבתני נפשאין. אמר לו רבנן יוסי: האיך אשלים נפשיכו, דהא לא אשתחח גבאי רק פלג מעה. אמר לי האי מסקנא: הדא אשליינא בפלג אחרא דעתך לי. אפקקי ויהיב לי. אתחזיאו לרבנן יוסי בחלמא, דהוה אייעבר בשפטא דימה רבא ובעאו למשדי בגוי ויהיב ידי לרבנן שמעון בן יוחאי, דהוא אוושיט ידי לקבלי, ואתי האי מסקנא ואפקקי ואשתזיב. כד אטער נפל בפומיי האי קרא: אשרי משכיל אל דל, ביום רעה ימלטו ה'.

ובתרוגום זהה רשם: אמר רבנן חייא: תהה אני על הפסוק: כי שומע אל אביוונים ה'; האם רק אל אביוונים שומע ה', ולא אל אחרים. ענה רבנן שמעון: הפסוק אומר כך, משום שאביוונים קרובים יותר אל ה', כמו שכותב: לב נשבר ונדכה

- אלוקים לא תבזה. ואין לך בעולם שבור-לב כעuni. עוד אמר רבי שמעון בן יוחאי: בוא וראה: כל בני העולם מתראים לפני הקדוש-ברוך-הוא בגוף ובנפש; ואלו העני, שגופו שבור, מתראה לפני הקדוש-ברוך-הוא בנפשו בלבד, ללא לבוש הגוף; והקדוש-ברוך-הוא קרוב לנפש יותר מאשר לגוף!

ענין אחד גר בשכונתו של רבי יוסי, איש לא עזר לו, ואילו הוא התבאיש לבקש תמיכה. يوم אחד התעלף אותו ענין מחמת הרעב. נכנס רבי יוסי לבקרו, ושמע בת-קול שקרה: טילקה! טילקה! (שהוא גלגל החוזר בעולם, כי העניות היא גלגל חוזר) ומ מקומות זה - גלגל הנשומות - אשר משם פורחות הנשומות לעולם, יצאת בת-קול ואמרה: הנה נפש העני פרחה והגיעה אליו בטרם יגיעו יומו. וי, וי לבני-האדם, שלא נמצא אחד מהם שידאג להסביר את נפשו!

מיד השקה רבי יוסי את העני המתעלף למי גרוגורות ובתרופות - וזיהעה הופרשה מפני העני, ונפשו שבה אליו.

שאלו רבי יוסי, מהairaע לו. השיב העני: חייך, רבי, נפשי יצאה מגופי, והביאו את נשמתי לפני כסא-הכבוד, ורציתני להשר שם, אלא שהקדוש-ברוך-הוא רצה לזכותך במצוה, והכריזו عليك בשם: עתיד רבי יוסי להחזיר לעני את נפשו, ובזכות זו יזכה להצלל בגורן המושב הקדוש, בה יתאספו התהרים לחידושים תורה. והנה התקינו שלוש כורסאות לכבודמושב זה עבורך ועבור חבריך. ומאותו יום כבר השגיחו בני העיר על עני זה וסיפקו לו כל צרכו.

ועוד מעשה: עני אחד עבר לפניו רבי יוסי, ובידיו חצי מעלה כסף. הוא ביקש מרבי יוסי נדבה כדי שיוכל לקנות ככר לחם עבורו ועבור בני ביתו. אמר לו רבי יוסי: כיצד אוכל לספק לכם לחם, ואין בידי אלא חצי מעלה כסף. השיב לו העני: חצי מעלה יש אף לי, ועם מחצית המעה שלך אוכל לקנות מזון.

הוציא רבי יוסי את חצי המעה ונתן לעני. הראו לו בחלום, כיצד עבור הוא ליד חוף הים וכמעט נפל למים העמוקים. נסה רבי יוסי להושיט את ידו לרבי שמעון בן יוחאי, שעמד על החוף - ולא הצליח, עד שבא אותו עני וחלציו, וכך ניצל.

דברי דרוש לשלש סעודות תורה מא

כאשר התעורר רבי יוסי, נפל בפיו הפסוק: אשרי משכיל אל דל, ביום רעה ימלטהו ה'.

עוד כתוב שם בספר קב הישר: [בחודש ניסן] צרכין ליתן צדקה ופרנסה לעניים, כי בפסח ניזונים על התבואה, ואיתא בזוהר חדש פ' בראשית: בפסח ניזונים על התבואה, ופרק, Mai ki Kamil, אמר רבי יצחק, על התבואה ממש. דאמר רבי יצחק, בשנה שעברה נתנו להם הקב"ה תבואה כדי סייפוקא לעלמא, והנה כשרואה הקב"ה שהבריות לא יצאו ידי חובתן בעשיית הצדקה נגד השפע טובה שניתנו להם הקב"ה בתבואה, והבריות לא נתנו מעשר כהונן, ולא יהבי מינוי למסכנא כהונן וליתמי ולאלמנה, כד אתי פסח, דין הקב"ה לכל עלמא על ההוא תבואה דיהיב להו בשתא עברה.

על כן יתבונן האדים היטב בכל חודש ניסן, אם יצא ידי חובתו היטב במצבה של צדקה נגד ההשפעה שקיבל מהקב"ה, ועאכו"כ מוטל על ראשי עדת עם קודש להתבונן היטב על השנה שעברה, וממש"כ על שנה הבאה, בפרט לצורך חג הגדול הקדוש כמו חג הפסח, שצרכי העולם חז מרובים, וכל בני ישראל שווים הן בתוקף הנס, עני ועשיר יחדיו, מחווייבים במצבות מרור וארבע כוסות ושאר צרכי יוציאט, עכ"ל, עי"ש שהאריך.

וממשיך שם, שבchodש ניסן הציפרים מתחילין לצפוף, כן בגין עדן הנשמות מתלבשים בדפנות ציפרים בחודש ניסן, ובכל בוקר ובoker הם מצפפים ציפרים. והאי צפוףא שבחא דקוב"ה הוא וצלותא על חיינו בני נשא, בגין דאלין יומין ישראל כולהו מתעסקין במצבות ועבדין פיקודין דמאריע עלמא כו'.

הרי לך כמה אזהרות שצרכין להזהר בעניים, ובפרט גבאי צדקה צרכין לראות לknوت חיטים ולטוחן ולשלוח הקמה לעניים, שאז הנהtan קרובה. וייתר שכך יש להגבאי כששולחים קמח ובשר לעניים, וכדמצינו באבא חלקי'

בגמרה דמסכת תענית (דף כ"ג ע"ב). הרי לך, שכל כמה דעתינו לעני מעות, אין זכותו גדול כ"כ כמו שהוא נותן לעני לחם ובשר ויין, כדי שלא יהיה טרחה לקנות ויהי מקרוב הנאטו. ע"כ מנהג הטוב לחלק קמח לעניים. ואף שהטרחה הוא יותר על הגבאים בשבייל כן, השכר יותר. והלא כבר אמרו רבותינו ז"ל, ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד, אלו הגבאי צדקה כו'.

ע"כ צריכין כל הגבאים לעשות אסיפה ולפרקוח ולעין היטב בצרבי העניים ואביונים. ובגלל הדבר הזה יברך ה' אותם בכל מעשה ידיהם, ויזכו לראות בנין ציון וירושלים, אמן, כן יהיה רצון, עכלה"ק שם.

והנה על פי הזוהר הניל (ראה לעיל בפסקא יחץ באות א' בטעם הדבר שנוהgin לפרש המכח קודם שמתחילהן לקרוא את ההגדה, עיי"ש) שבארנו גודל עניין מעלת הכנסת אורחים

ג) ז"ל הגמי : דהוי צריכיןعلماء למטרה. שדרו רבנן לבני. אמר לדביתהו : סליק לאגרא למבעי רחמי, אפשר שתרצה הקדוש-ברוך-הוא, ואתני מטרא, ולא נחזק טיבوتא לנפשאין. סליקו לאגרא. קם ايיה בחאד זווית ובעו רחמי. סליקו קדים עניין מזויות דדביתהו, ובאותו הפעם אותו רבנן לבקש לו, שיתפלל על מטרא. וכי נחית מאגראה, אמרו : ידוענא, דמטרא מהמת מר הוא דאתא. אכן מי טעמא קדים סליק עננא האי מזויות דדביתהו הייתה עמודת. אמר להו : משום דאתתא שכחיה במתוא ובביתא, ומקרוב ההניתא לעני. ופירש רשי"י : **דמקרוב ההניתא כי** - שהיא נוטנת לעני לחם וקטנית וכיווצא בהו, כדי שלא יהיה לעני טרחה בהם, אבל [אמיר אבא חלקין] אני נתן לחם מעות).

[תרגומם הגמי ללשונה"ק] שהיז צריכים לגשם. שלחו החכמים שלוחים לאבنا חלקוי, שיתפלל על ירידת הגשם. לפני שבkowskiו השליחים, אמר לאשתו : נעה לעלי לבקש רחמים, או לאי יתרצה הקדוש ברוך הוא ויוריד גשמי, ולא חזוקו לנו טובה עברו זה. עלו לעלי. עמד הווא בזווית אחת והתפלל, ואשתו - בצד בזווית השני. הקדימו העניים לבוא מן הזווית, שאשתו עמדה בה. לאחר שיריד מן העלי, בקשווהו השליחים, שיתפלל על הגשם, והוא עשה עצמו כאלו עלו העניים גם בלבד תפלהו. אמרו לו השליחים : יודעים אנו. שמחמת תפלהך התעננו השמים, אלא שרצויכם אנו לשאול אותך : מודיעו הקדימו העניים לבוא ודוקא מן הциון, בו עד מה אשתק בטהלה. ענה להם : משום שהאהשה נמצאת בבית ונותנת לחם ומזון לעני - דברים, שהעני נהנה מהם מיד ; ואילו אני נתן לו מעות, וחייב הוא לטרוח ולקנות בהן מזונות.

צדקה לעניים, בפרט ביום טוב פסח, יותרץ קושיא א' שהקשיינו, אך שאומר עתה כל דכפין יתני ויכול כל צורך יתני ופסח, מ"מ הזמין אותם כבר מקודם הפסח ג'כ' במה שנתן צדקה לעניים, ומה שאומר עת כל דכפין הוא להזמין אותם עזה'פ' שיבואו לאכול אצל שולחנו, אבל באמת עשה כן גם קודם החג, ע"י שנתן צדקה וכמו שהאריך בזה בספר קב' היישר הנ"ל, דזהו העבודה בחודש ניסן.

ויתורץ קושיא ב' שהבאנו לעיל, דלמה אומר כל דכפין יתני ויכול הלא באמת לא הchein לכל דכפין. אך באמת אין הכוונה להזמין את כל דכפין, כל האורחים שבעיר, כי הלא כל בעה'ב אומר כל דכפין, ומזמן אורחים לשולחנו, רק הכוונה לכמה אורחים שכולים לבוא ולסעוד על שלחנו, ונמצא שהוא דבר אמר בזה שאומר כל דכפין יתני ו יכול.

ובזה מובנים ג'כ' דברי זקנינו הרמ"א ז"ל שהתחלנו בזה במה שכותב בשווי'ע או'ח בסyi תכ"ט: שואלים בהלכות פסח קודם לפסח שלשים יום. וכותב זקנינו הרמ"א ז"ל: ומנהג廉נות חטים לחלקו לעניים לצורך פסח כו'. ולכאורה, מה שיוכות זה זה. ולפי דברינו הנ"ל מטורץ היטיב כי בחודש ניסן צרכינו ליתן צדקה ופרנסה לעניים, כי בפסח נידונים על התבואה, כדאיתא לעיל מזוהר חדש פי' בראשית על התבואה ממש, דהינו חטים. (ועיין בדרוש לשבת הגدول). ומכיון דבפסח נידונים על התבואה, והקב"ה דין מדחה כנגד מדחה, ע"כ אם הוא מחזיק את ידי העני שיהא לו כל צרכי התガ, מדחה כנגד מדחה יעשה עמו הקב"ה אותן לטובה ויגזר עליו גזירות טובות שיהיו לו פרנסה בריאות, דבפסח הוא זמן שדים ע"ז.

ולטורץ קושיא ד' שהקשיינו Mai הודיעינו בזה שאמר השטא הכא לשנה הבאה בארץ ישראל, אפ"ל דהנה אמרו חז"ל (בבא בתרא י). גדולה צדקה שמקربת את הגאולה, ומבואר ג'כ' (מדרש שהש"ר ו, יז) אם שמרתם את הצדקה והדין מי אני גואל אתכם, ואפשר לומר דזהו שאמיר המגיד, כל דכפין יתני ויכול כל צורך יתני ופסח, ובזה שאנו מקיימים מצות הצדקה נזכה לקיום הבטחת הגאולה, השטא הכא לשנה

הבא בארץ ישראל, השتا עבדי לשנה הבאה בני חורין, ומיושב קושיא ג' שהקשו מהו השיכות של השטא הכא לכון, דבאמת שיכת הבטחה זו למצות צדקה, וכיון שמזמין את העני שישען על שלחנו, זוכה לזה שלשנה הבאה בארץ ישראל.

ומתורץ גם קושיא ד' דמה הוסיף באמרו השטא הכא, הרי הכל יודעים שבמקומות שהם נמצאים, שם הם. אך להניל הרוי בא לרמז לעניין הצדקה אשר בזכותה עתידיין ליגאל, גדולה הצדקה שמקربת את הגאולה, וזהו כל דברי ייתי יכול וכו', ובשער זאת נזכה לשנה הבאה בארץ ישראל.

ולתרץ קושיא ה' שהבאו מודיע כפל לומר לשנה הבאה בארץ ישראל, ואח"כ עוה"פ לשנה הבאה בני חורין, אך ייל דתיבות לשנה הבאה בני חורין אומר בעה"ב להענין המיסב על שלחנו, אדם אמר העני מה יהיה לי מזה שאתה נותן צדקה, הנה זכות הצדקה תעמוד לך שתזכה לגאולה, אבל איזה זכות יעמוד לך לו היכולת לעשות הצדקה וחסד עם אחרים, זהה מחזקם אותו השטא עבדי לשנה הבאה בני חורין, דעליו מוטל החיוב להאמין דרך השטא עבדי אבל בשנה הבאה נהיה בני חורין, ובשער זאת זוכה הוא ג"כ לגאולה, אף שאין לו זכות הצדקה.

ועפ"י הניל גדולה הצדקה שמקربת את הגאולה, יתורץ גם קושיא ו', שהקשו בכפל הלשון כל דברי ייתי יכול כל צורך ייתי ויפסת, אשר לא כaura צ"ב איך אפשר לומר כל צורך ייתי ויפסת, הלא אכן אנחנו בגלות המר ואין לנו קרבן פסח, וכי בשופטני עסקין שאומר סתם דבריהם כל צורך ייתי ויפסת שייאל מהקרבן פסח.

אך לדריכינו ייל הכוונה, כל דברי ייתי יכול, שאנו מזמינים העניים לאכול אצלנו, ובזה מקיימים מצות הצדקה, עיי' נזכה ממילא לכל צורך ייתי ויפסת, דבשנה הבאה עליינו נזכה כבר להקריב היום את הקרבן פסח בירושלים עיה"ק, גדולה הצדקה שמקربת את הגאולה.

- ١ -

עוד אפשר לומר בישוב קושיא ו', עפ"י זקיני הרה"ק מסטרעליסק זי"ע דאורח על שולחנו של אדם נחשב אצל הקב"ה כאילו אכל בכוונות הארץ"ל, אך כל זה בתנאי שלא יוכל עם משפחתו על שולחן אחד, ואז חשיב כאילו הקרביב כל הקרבנות כולם, ע"כ. ונמצא מזה אדם מקיים מצות כל הקרבנות או רחים כראוי, נחשב לו כאילו הקרביב כל הקרבנות, וגם קרבן פסח בכלל. וזהו שאומר כל דכפין ייתי ויכול, שהוא מזמין האורחים לאכול על שולחנו, ולזה מסימים כל צורך ייתי ויפסה, שהוא מקיים שקיימנו מצות הכנסת או רחים כראוי, וממילא נחשב כאילו הקרביב כל הקרבנות, וגם קרבן פסח בכלל, וזהו שמוסיף כל צורך ייתי ויפסה, ונמצא שהוא דבר אמת.

- ٢ -

והנה מובא מהרב ר' זושא מהאניפהלי זי"ע דפעם אכל אצל בעל הבית, ובאמצע הסעודה התחליל הרב ר' זושא (בגודל התלהבותDKD) שבערה בו, כנודע) לנשך את שתי ידיו הקי. ובעל הבית תמה מאד על מעשהו, ושאלו לפשר הדבר. והשיב לו הרב ר' זושא, אם על ידי מקיים בעל הבית מצוה רבה כמו הכנסת או רחים, נמצא דהנני בבחינת חפץ של מצוה, ע"כ נשכתי את ידי, כמו שאני מנשך את התפילין כיון שהם חפץ של מצוה, ע"כ תוכן הסיפור.

וזהו שאומרים להאורח כל דכפין ייתי ויכול כל צורך ייתי ויפסה, דעתו שאנו מקיימים על ידו מצות צדקה והכנסת או רחים אשר נחשב לנו האכילת הקרבן פסח וככ"ל עפ"י יסוד דברי זקיני השרפ מסטרעליסק, נמצא דגס הוא יש לו חלק באכילת קרבן פסח שלנו, והרי הוא כמו שהוא אוכל בעצמו הקרבן פסח, כיון שהוא גרם לנו לקיים מצוה זו בימה שבא לאכול אצלינו, ע"כ כל צורך ייתי ויפסה קאי גם על האורח, ודוי"ק.

**ספר
דברי תורה**

לחג הפסח

**הנזהר ממשחו חמץ בפסח מובטח לו שלא
יחטא כל השנה (משנת חסידים ניסן פ"ג, ד').**

- א -

איתא בגמרא (שבת י"ב ע"ב) : לא יקרא לאור הנר שמא
יטה, אמר רבי ישמעאל בן אלישע אני אקראי ולא אתה. פעם
אחדת וכוכי קרא והטה וכתב על פנקסו אני ישמעאל בן אלישע
קריתי והטייתי נר בשבת, לכשיבנה בית המקדש אביא
חטאת שמינה. והקשו התוס' (חולין שם) בהמתן של צדיקים אין
צדיקים) הרי אמרו חז"ל (חולין שם) בהמתן של צדיקים אין
הקב"ה מביא תקלת על ידו, צדיקים עצמן לא כל שכן. וא"כ
איך בא תקלת לרבי ישמעאל שקרא והטה בשבת. ותני ר' יי'
דזוקא במידי דאכילה אין הקב"ה מביא תקלת.

ובספר דברי תורה מהאדמו"ר ממונקאטש זצ"ל (ח"ב
סימן קל"ד) הביא קושיא [בשם זקנתו הרבנית הצדקנית
מרת בילא בת הגאון המפورסם ר' איציקל מהאמברוג
זצ"ל], דעתין קשה איך בא תקלת לרבי ישמעאל, הלא כתוב
האר"י ז"ל שהנזהר ממשחו חמץ בפסח נימצול מחתא כל
השנה כולה, ובודאי שרבי ישמעאל נזהר ממשחו חמץ בפסח,
ובזה לא נכשל, כיון שהוא מידי דאכילה שאין הקב"ה מביא
בזה תקלת לצדיקים. ואם כן איך בא תוקן השנה בידי חטא
של "קרא והטה"?!

וזת"ד שם שפלפל בארכיות בכוונת הארייז"ל הנזהר במשהו חמץ האם הכוונה לאכילת חמץ, או ללא של "בל יראה ובל ימצא", אדם מדבר על לאו של "בל יראה" אם כן לא קשה כלל, שהרי אין זה מעניין אכילה, ואם כן על זה לא נאמר הכלל שי"א אין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה לצדייקים", אלא שלאחר מכך (בח"ו סימן פ"ו) הביא דברי הזוה"ק (בפרשת כי תצא דף רפ"ב ע"ב) וז"ל, "בזמןא דשליט עלייהו ליל שימורים, כוללו צרכיים למיהוי שמורים ונטרים מחמצז ושאור בכל שהוא. וכל מאכלים ומשקים כוללו נטוריין (שמורים). ומאן דעתך לוון מחמצז ושאור, גופיה איהו נתיר מיצר הרע לתאתה, ונשמטה לעילא (פי' ומ"ש שומר עצמו מחמצז ושאור גופו יהא שמור מיצה"ר למטה, ונשטו למעלה), ואיתמר ביה (תהלים ה'): לא יגורך רע, בגין דהא אתבעיד גופיה קודש, ונשmetaה קודש קדשים, ואיתמר ביצר הרע (ויקרא כב): וכל זר לא יאכל קודש, והזר הקרב יומת (במדבר א')".

הרי מפורש יוצא מהזוה"ק הנ"ל דרך באכילה יש חומר איסור הזה של משהו, ועליו נאמר בזוהר שנintel מכל חטא, ועיי"ש שהאריך בזה.

ואפשר לתרץ, דברי ישמעאל היה לו כוונה מיוחדת בזה שהטה הנר כדי להורות הלכה לרבים (ועי' מהר"ץ חיות שבת יב:), וכמו שmoboa במסכת שבת (נהה: נו). כל האומר בני עלי חטאו - בני שמואל חטאו - דוד חטא, אינו אלא טועה (ועי'ין עוד זוה"ק ח"ב דף קז). וכן מובא בתוס' מסכת ב"ב (דף קיט): שמביאים דעה אחת בשם המדרש, כי המקושש [צלפחד] לשם שמים נתכוון דהרי צדיק היה כמבואר בשבת (דף צו: ועיין מהרש"א שם) והכל עשה כדי להורות הלכה לרבים.

ויתברר העניין יותר עפ"י מה שמשמעותי בשם המגיד מטריסק זצ"ל לפירוש הפסוק בתהלים (כ"ה, י"ב-י"ג) מי זה האיש יראה כי יורנו בדרך יבחר, נפשו בטוב תלין וזרעו יירש ארץ, שם רביינו עללה לשמים, וראה שם בגין עדן שצלפחד [המקושש עצים] יושב בגין עדן, ומשה רביינו לא ידע שלשם

שמים נתכוין, ושאל שם, האיך הוא יושב בגן עדן, הלא הוא חילל שבת בפרהסיא? ענו לו, הלא צדיק הוא ולשם שמים נתכוין. וע"ז פי' המגיד מטሪיסק זי"ע הפסוק הנ"ל, מי זה האיש, שמשה רבינו בא לגן עדן ושאל האיך בא זה האיש צלפחד כאן לג"ע, הלא הוא חילל את השבת בפרהסיא, והשיבו לו: "יורנו בדרכך יבחר", שהוא עשה זאת כדי להורות לרבים [יורה מלשון הוראה] באיזה דרך יבחר, ומובא בחז"ל, שהחושד בכשרים צריך לברך אותו, וממילא אמר משה רבינו ע"ה, נפשו בטוב תליין בגן עדן, "ויזרעו [בנות צלפחד] ירש ארץ", שירשו יהיה להם נחלה בארץ ישראל.

ומעתה יובן היטב כוונת ר"י שעשה הכל כדי להורות תשובה לרבים, וע"כ הטה לאור הנר.

ובזה יתורץ הקושיא הנ"ל שהביא בספר דברי תורה, שאם עשה כדי להורות תשובה לרבים אין בזה חטא, כדברי התוסי (שבת ד' ע"א, בד"ה וכי אומרים לו לאדם חטא כדי שיזכה בחירות) דמצوها דרבים שני.

- ב -

באופן אחר י"ל, זה שכתב האריז"ל דኒצול מחתא כל השנה, היינו רק בעבירות שאין יודע שעבר עליהם, ממילא איינו עושה תשובה ע"ז, אבל עבירה שידוע שעשה אותה, ואח"כ מתחרת ושב בתשובה עליה אין בכלל, כי אם עשה תשובה נמקח החטא, ובפרט אם עשה תשובה מהאהבה שהוא מדרגה גבוהה מאוד, שעליה אמרו חז"ל (יומא פו): העושה תשובה מהאהבה זדונות נעשין לו זכויות. ובוודאי רבוי ישמעאל היה מבני עליה ועשה תשובה מהאהבה, כי מאחר שנחפכו הזדונות לזכויות הם פורחות לעילא עד כסא הכבود ואין מעכבר.

- ג -

ועוד אפשר לומר בהקדם דברי התוספות (שבת ד' ע"א, בד"ה וכי אומרים לו לאדם חטא כדי שיזכה בחירות, הנ"ל)

שכתבו לתרץ מהא דחציה שפחה וחציה בת חורין דכו פון את
רבה ועשה אותה בת חורין, והוא קיימא לו דהמשחרר עבדו
עובר בעשה, ותירצז דשאני פריה ורביה דמצוחה רבה היא
וכו', עיין'ש.

ובבית יוסף (סימן ש"ו) כתוב בשם תשובה הרשב"א ז"ל,
וזת"ד, אם מותר לחל שבת כדי להציל בת ישראל מהMRI
ב ذات ישמעאלים רח"ל, וככתב הרשב"א ז"ל, זה דבר צריך
תלמוד עד שיעמוד הדבר על בוריו.

והבית יוסף כתב לתרץ על פי דברי התוספות דמצוחה רבה
הדבר ברור שאין לך מצוחה רבה מלהצילה שלא יpecificה עד
שתMRI וכוי ואפילו לחילם בדברים האסורים נראה
מהתוספות דשפיר דמי, דLAGBI שלא תMRI ותעביר כל ימיה
על חילול שבת אמרינו AISORA זוטא היא, עכט"ד ה"ב.
והרב בעל נחלת שבעה בסימן פ"ג העלה,ograms אם רוצה
להMRI ذات, ג"כ מותר לחילול עלייה את השבת, לאחר השעה
הרעה תחרת, עיין שם.

ומעתה יובן היבט למה ר' ישמעאל קרא והטה, דהכל היה
כדי להורות הלכה לרבים, להצילם מחילול שבת.

ולפי הבית יוסף והנחלת שבעה הנ"ל נקרא הכל AISORA
זוטא, ולא רק שהוא AISORA זוטא, אלא מצוחה רבה, שהרי
אין לך מצוחה רבה וגודלה מזו להציל אלף MISRAEL מחילוב
סקילה, דעתם של רבינו ישמעאל קרא והטה, ואמר
шибיא חטא שמניה, ידעו להזהר מלקרות לאור הנר.

ולפי דרכינו הנ"ל דעשה בזה מצוחה, למה כתוב שיביא
חטא שמניה?

והתירוץ הוא, כמו שמצוינו אצל דוד המלך ע"ה, דכל
האומר Dodd חטא אינו אלא טועה (ועיין שם במפרשי הש"ס),
כי'כ CAN בבחינת וחטאתי נגיד תמיד שאפילו עבר רק עבירה
קטנה, היה כותב בפנקטו שחייב עלייה חטא שמניה שאצלו
היה נחשב אפילו עבירה קטנה כאילו עבר עבירה גדולה.
(ועיין מהר"ץ חיות, וע"ע חידושי הר"ן, ובחדושים למסכת

שבת הארכתי בדברי התוס' ביצה כב. בד"ה והמסתפק וכו', בא"ז שם ובסבת נמי אינו חייב).

אך עדין קשה למה היה צריך להביא חטא תשנית, הלא יום הכיפורים מכפר כמו שנאמר "מכל חטאיכם לפני ה' טהרו".

ואפשר לומר עפ"י המבוואר בדברי חז"ל בכריות (ד"ג כ"ה) דעת חיבוי חטאות אין יום הכיפורים מכפר, וצריכיו להזכירו אחר יום הכיפורים, ואין יום הכיפורים מכפר רק על חיבוי אשם תלוי, כגון שאכל חתיכה משתי חתיכות, לפי שנאמר לפני ה', חטא שאין מכיר בו אלא ה', עיין שם.

והפרשנים הקשו למה לא יצא רבי ישמעאל בקריאת הפרשה של חטא, כמו שאמרו חז"ל (מנחות ק"י ע"א) זאת תורה החטא, כל העוסק בתורה חטא את אילו הקריב חטא (עיין בפני דוד פרשת ויקרא, לרביינו החיד"א זצ"ל, כי טעמיים ליישב הקושיא, עיין שם, ועיין עוד בחותם סופר מה שכתב בזה).

- ٤ -

� עוד אפשר לומר דרבו דרבי ישמעאל היה טועה בדבר מצוה ואינו חייב עליה (עיין פנים מסבירות פרשת ויקרא אות ג', עיישי' שמביא דברי חידושי הר"ן, וראה מצפה איתן סוכה מב, ועיין עוד פנים מסבירות עפ"י תוס' סוכה מג., ובשו"ת דובב מישרים ח"א סימן קט"ו).

טעם למנהיג ישראל תורה

יש הרבה מנהגים אצל כל הצדיקים מנהגים אחרים, ומנהגים ממנהגים שונים, ולא בחנם נמשלו מנהגי ישראל לנဟרא נהרא ופשטיה, וככמים שאין להם סוף, כך הם מנהגי ישראל.

ואפשר לומר הטעם בזה, כי כל צדיק היה נהוג חומרות אחרות, לפי שראה אצל אנשי שלו ובעירו שזלזול באיזה הלכה וכו', لكن הנציג החומרא הזאת, וממילא ע"י החומרא הזאת לא יבואו לעבור על ההלכה, כמו שאמרו חז"ל עשו משמרת למשמרת, וכן שמבואר בשווית שבסוף שווייע הרב בעל התניא (תשובה ו') אשר זו שם בעניין מצה שרואה אם מותרת בפסח, הרינו כותב שם בתוך דבריו בשם הארץ"ל: "לפי מה שאמר הארץ" ז"ל להחמיר בכל החומרות בפסח - פשיטה שיש להחמיר".

גם בהנחות מהר"ן מטשרנאנבל (בסוף ספר מאור עיניים, אות ט"ז) כתוב להחמיר בפסח בכל החומרות שি�שנס.

ובספר תħallha למשה (הנחות הגה"ק בעל הישמה משה זצ"ל) כתוב, שהיה מנהג בעל ישmach משה להחמיר בפסח בכל החומרות, והיינו שככל חומרא בלי יוצא מן הכלל שמצו באיזה ספר, ואף שלדעתו לא היה מקום להחמיר, ואפילו אתם שלא מצא טעם בהם, מכל מקום לעצמו החמיר.

גהה"ק בעל בני יששכר אף הזuir בספרו דרך פקדון (מצוה י', חלק הדיבור ג') שלא ללווג במחמירים בהלכות אלו:

"כל החומרות שעושין המדקדים אינם ממילוי דחסידי רק מן הדין, והבזים והמליעים ודוברים עתק באמրם לא היתה כזאת בימי אבותינו עתידין ליתן את הדין, והמדקדק בשמיירה ינצל מכל צרה".

לשבייע שֶׁל פֶּסַח

- א -

שביעי של פסח מסוגל לחיזוק אמונה, על ידי התקשרות והתذקנות בכל הצדיקים הקדושים.

ובספר מנחים ציון (להרחה"ק רבינו מנחם מענדל מרימנו בז"ע, לפסח) כתוב וות"ד, שהעת המסוגלת זהה (לאמונה שלימה) היא בליל ז' של פסח, ויתחזק עצמו לקשר דעתו ומחשבתו בצדיקים הקדושים, זהה היא תועלת גדולה וסגולת אמיתית, שביוום זה נאמר "ויאמינו בה' ובמשה", שאמונהכם בה' נשלהמה על ידי התקשרותם במשה.

- ב -

ד' ילחם לכם ואתם תחרישו (שמות י"ד, י"ד)

- א -

אפשר לומר הכוונה, כי ילחם לכם, ילחם אותיות י' לח"ם, שהקב"ה יתן לכם "לחם", צרכיכם הגשמיים, מתי, אם "ויאתם תחרישו", שלא תבקשו ביוםיהם הנוראים רק על הלחם, רק תבקשו על ביתאת בן דוד כמו"ש מודיע לא בן ישיב גם תמול גם היום אל הלחם, ומובה בא שם הרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע לפרש, דהכוונה דע"כ לא בא בנו ישיב עד עתה, כיון שגם תמול גם היום אל הלחם", שאנו מתפללים רק כדי שיהא לנו פרנסה וכל טוב בגשמיota, ואלמלא היו מכונים תפילותינו לשם שמים, היינו זוכים כבר לנガולה. וזהו ה' ילחם לכם, הקב"ה יתן לכם לח"ם ושאר צרכיכם גשמיים, אם ויאתם תחרישו מלבקש רק על גשמיota, רק תתפללו על ישועת ה' שתתגלה מלכותו ית' בעולם.

- ב -

וועוד אפשר לפרש הכתוב בהקדם מש"כ בספרה"ק קדושת לוי לקוטים שונים (עמווד תקט) מהבעש"ט זי"ע וז"ל, תפלה הגשמיות כמו רפינו ברך עליינו וכדומה שאנו מתפללים, הוא כמו האב שיש לו געוגעין על הבן אפילו על דבר שחוק של הבן שלא יחסר להבן, כי יש געוגעין אצלם כביכול כי מדריך הטוב להטיב, וכל מגמתו יתי' להטיב לישראל הנקראים בנימ בכל מיני טוביה, פירוש בטובות הגשמייט, נמצא התפלה הוא להמשיך מזון ושפע לכל העולמות, אפילו שפע גשמיוט, שלא יהיה לו יתי' געוגעין. נמצא דתפלה זו נתקבלה תיכף, כי התפלה שאנו מתפללים בשביבנו מדקדיין לעלה אם אנו ראוין להתקבל, אבל התפילה שאנו מתפללים לו יתי' ובשבילו יתי', אין שום מסך מפסיק.

ובזה נראה לפרש הכתוב ד' ילחם לכם, שילחם עם המקטריגים שייהי لكم שפע ברכה והצלחה, אבל ואתם תחרישו, שלא תתפללו על זה אלא תפלו בשביב כבוד הקב"ה וממילא יהא לכם בשכר זאת שפע ברכה והצלחהacci'ir.

אך צריך לדעת שצורך להתפלל קצר על פרנסת ג"כ ועיקר תפלו יהיה בשביב כבוד השיעית, כנודע ומפורסם שאחרי הסתלקות הרה"ק ה"שרף" מסתראעליסק זי"ע התקשרו מגדולי החסידים שלו להרה"ק מריזין זי"ע, ובבואם מסרו לו קויטלעך שהיה כתוב בהם רק בקשوت על ענייני רוחניות, כמו שהיו רגילים אצל רבם הקודם שהיה אסור לבקש על גשמיוט, ורובם היו עניינים מרודים, למחарат היום החזיר להם הרה"ק מריזין זי"ע את קויטלעך באמור להם, כשם שצרכיכים לחזור אם לא כיוונו ב"שמע ישראל", כך צרכיכים לחזור אם לא כיוונו ב"פottaח את ידך".

אחרון של פסח

סעוזת בעל שם טוב (סעוזת המשיח)

המנาง אצל חסידים לעשות סעודה לכבוד הצלת רבן של ישראל מミتها, וידוע הסיפור שבעת נסעו לאה"ק עם תלמידו ר' צבי הירש סופר ועם בתו אDEL ומון השם עכבהו בדרך (כנראה וכונדעת בסה"ק מפני שהיה חלק מנפש דוד) וכשהיה מצטרף בעיר ה' שמה בירושלים תובב"א עם רבניו בעל אור החיים ה'ק' זי"ע שהיה ג"כ חלק הניל' אז היה הגאולה שלימה, ומפניו שלא רצוי אז מן השמים) תפטעים לסתים וקשרו ידים ורגלים (אותו ואת החסיד ר'צ' סופר זצ"ל ובתו אDEL שהיה עמו) ומפני גודל הצרה וחליות הדעת נוטל מרבניו הבעש"ט כל מדרגותו ולא היה לו מוחין כלל, ושאל אותו הר'צ' סופר רבי האיך לא יוכל להושיע להנצל מהרוצחים האלו ע"י מופת, והשיב כי שכח הכל אז מרוב הפחד ומבוכה, והתחיל ר'צ' להזכירו עפ"י פקדתו אל"ף ב"ית גימ"ל וכו', ורבינו הבעש"ט הגיד אחוריו, ונתלהב באשلوحט כדרכו בקדוש באמרו והזכירו אותיות התורה, ועי"ז נתקו מותרות קשוריו, והגוננים ברחו, וחזרו לו המוחין ומדרגותו הקדושים.

ועפ"ז מפרש בספר שער יששכר להגה"צ ממונקאטש זצ"ל מה שאומרים בהגדה ושאינו יודע לשאול את פתח לו, דהאריז"ל כתוב דפירושו של שאינו יודע לשאול הוא שאינו לו סוד מוחין ולכך פירוש דאי"ת פתח לו, דעת"י האותיות של אי עד תי' פתח לו שיפתחו לו המוחין כבתחלה כהעובד של הבעש"ט ה'ק', עכ"ד.

ואודות גודל מעלה אותיות א"ב ידוע ג"כ מקה"ק האריז"ל שפעם אחת התפלל בכונה גדולה ביום הנוראים וזחה דעתו עליו וחראו לו מה"ש שיש איש א' בעיר פלונית שמתפלל טוב יותר ממנו, ונסע לעיר הניל' וקרא להאיש ושאל אותו אם הוא בן תורה, אמר לו לאו. שאל לו אם יכול להתפלל, אייל לאו. שאל לו מה עשית ביום הנוראים, אייל רבוי אני איני יכול אפילו כל הא"ב רק Mai' עד י', וכשבאתי

לביהכ"נ וראיתי כל הקהל מתפללי בכוונה ובkol ואני איini יכול כלל ונשבר לבני בקרבי ואמרתי א-ב-ג-ד-ה-ו-ז-ח-ט-י רבש"ע אתה עשה מזה תיבות וצירופים ויעלו לפניך לrix ניחוח כך אמרתי בלב נשבר ובכל חי וחוורתני חלילה ודיבוריו פעלם לעמלה יותר מתפילה האלקית האriz"ל ובאמת קב"ה לא בעי אלא ליבא.

וכען זה מבואר בספר צרור החיים (אות קע"ז) במערכת הרה"ק ר' מנחים מנדל מליאובאויטש זצ"ל בעל צמח צדק, דהבעש"ט הקדוש אמר, באותיות יש עלמות נשומות אלקות, וכל אות הוא לשון רשימה, כמאמה"כ אות הוא לעולם (שמות ל"א י"ז), כי כל אות מעיד על יהודו וה特派ותו ית' בעולמותCIDOU לכל משכיל ודורש אלקים באמת, וכך אמר הבעש"ט הקדוש כי עיקר הדביקות מהיות האותיות.

ולפי הניל דשאינו יודע לשאול הוא הפי' דנאבד כל המוחין ואיןנו יודע איך לעבוד את השיעית, אפשר לפרש לעניז' דע"ז אומר בעל הגדה דאי'ת פתח לו זה הפתח שלו כולם ידבק באות א' אנו כי היינו אמונה ה', ואות ת' תמיד נשחת, רומו שיחשוב אודות מצות עשה של ונקדשתי בתוד בני ישראל כմבוואר בצעטיל קטן, וזהו עניין מסירת נפש, ואם ידבק מוחו וכוחו בהשיעית בבי' מצות אלו אשר הם המצוות היסודות של הכלל ישראל, זה יהיה הפתח שלו, ואין לך פתח גדול מזה, והוא יכול לבא עי'ז להמוחין והוא יכול לעבוד את השיעית בלי שום מונעה.

נעילת החג

- א -

לכארה יש להבין למה נקרא נעילת החג, הי' לנו לקרהותו סיום החג. ויש לתוך דהיום טוב הוא כמו חנות, דמי שיש לו חנות גדול עשויה חשבון בסוף היום כמה שchorה מכר, כמה כסף נשאר לו וכוכ' ואח"כ סוגר החנות. כמו כן הוא עם החג, אנו עושים חשבון בסוף החג מה השגנו ביום טוב זהה, ועם מה אנו "נוועלים" את החג, ע"כ נקרא "נעילת החג".

- ב -

עוד אפשר לפרש, דכמו נעילה ביוחכ"פ שעכשיו אפשר עוד לתפוס, "ארייניכא芬", ע"י זמירות Shirot ותשבחות להודות לבקש ולהתחנן לה' ע"י השירה ושמחה שיכולים להשיג ברגע אחד יותר מהרבה עבודה ללא שמחה. וזהו "נעילת החג", בח' נעילה של יום הכהנורים, שאיננו רוצים ליפרד מקדושת החג ומוקומים שיישאר אצלינו לכל ימות השנה, וכן אנו אומרים בתפילת נעילה של יום הכהנורים, פתח לנו שער בעת נעילת שער, שנמשיך אור היום טוב עד לחג הבא עליינו לטובה.

תפלה לשלש רגלים - בעת פתיחת הארון

בנוסח רבונו של עולם בעת פתיחת הארון בשלש רגלים אומרים, "וַיָּהִי עַל־יְהוָה רוח חכמָה וּבִינָה וַיַּתֵּן לְמֹשֶׁה מִקְרָא קָדְשָׁה כְּתָב וְנֶחֱלָק וְנֶחֱלָק עַל־יְהוָה הַזֶּה, רוח חכמָה וּבִינָה רוח עֲצָה וְגָבוֹרָה, רוח דעת וִיראת ה'".

וכבר תמה על זה בעל מנהת אלעזר זצ"ל בחמשה מאמרות שלו, וゾת"ד, שהרי מקרה זה קאי על משיח ואיך יתכן להתפלל שיזופיע וינוי עלינו "רוח חכמָה וּבִינָה" ושיקויים בנו מקרה זה וכו', ומסיק שם שמ"מ צריכים לאומרו כיון שנקבע על ידי גודלי ישראל, עיי"ש.

ואפשר לתרץ קושיינו עפ"י דברי האור החיים הקדושים בפרש בלק שכותב על פסוק אראננו ולא עתה וגוי, זול"ק: כפל הדברים במלות שונות, גם כפל לומר דרך כוכב וגוי וקסם שבט וגוי, גם כפל לומר ומהץ וגוי וקרקר וגוי, כל הנבואה במלך המשיח נאמרה, ויתברא על פי דבריהם ז"ל (סנהדרין צח). שאמרו בפסוק בעתה אחישנה, זכו אחישנה לא זכו בעתה, והוא רחוק מופלג, וזה לך אותן הן אלו בתחלת מהה הששית לאלף הששי, וכנגד ב' קצים אלו דיבר הכתוב, וכך אם זכו אמר אראננו. פירוש לדבר שאני עתיד לומר אבל איינו עתה בזמן זה אלא בזמן אחר, וכי יכול להיות שאינו רחוק כל כך, שאמרו ז"ל (דברים ר'ב פ"ב) אם היי ישראל חזוריים בתשובה כתיקונו היי נגאלים מיד אפילו לא יעבור עליהם אלא יום אחד בגלות דכתיב ענק ה' ביום צרה, וכנגד קץ בעתה אמר אשורנו כמו שצופה מרחוק, והוא אומרו ולא קרוב כי הקץ של בעתה ארוך עד למאד בעונות, ואומרו דרך וגוי פירוש זאת היא הנבואה שאמר עליה אראננו וגוי.

וכتب עוד שם וז"ל, וכפל הענין ושינוי הלשון יתבאר עפ"י דבריהם ז"ל (סנהדרין שם) שאמרו שאם תהיה הגאולה באמצעות זכות ישראל יהיה הדבר מופלא במעלה ויתגלח הגואל ישראל מן השמים במופת ואות, כאמור בספר הזוהר (ח"א קי"ט, וח"ג ר"יב) מה שאין כן כשתהיה הגאולה מצד הקץ ואין ישראל ראויים לה תהיה באופן אחר, ועליה נאמר

(זכרי ט' ט') שהגואל יבוא עני ורוכב על חמור, והוא מה שאמר כאן כנגד גאולת אחישנה שהיא באמצעות זכות ישראל שرمז במאמר ארanno ולא עתה, אמר דרך כוכב שיזרח הגואל מן השמים, גם רמז לכוכב היוצא באמצעות השמים לנס מופלא כאמור בספר הזוהר (שם), ובוגד גאולת בעתה שرمז במאמר אשורנו ולא קרוב אמר וקם שבט מישראל, פירוש שיקום שבט אחד מישראל בדרך הקמים בעולם דרך טבע, על דרך אומרו (דניאל ד' י"ד) ושפל אנשים יקים עליה, שיבוא עני ורוכב על חמור ויקום וימלוך ויעשה מה שנאמר בסמוך, עכ"ל.

וביאור הפסוק "בעתה אחישנה וגוי" וביאור עניינו של הכוכב היוצא מן השמים לנס מופלא, עיין בספר נזר הקודש פרשת ויחי, ובערבי נחל בדרוש ג' לשבת הגدول, עיי"ש, ואכמ"ל.

וכן כתוב בשו"ת חתם סופר בליקוטים, ובליקוטי אמרים מבעל התניא, ובספרי תלמידי הבушטה"ק זי"ע שבכל דור ודור יש אחד שיכול להיות גדול כמו אברהם אבינו ומשה רבינו וכו'.

וממילא לא קשה שUMBRAKS והופיע עליינו רוח חכמה וbijah רוח עצה וגבורה, דיקולים אלו לזכות לאיש כזה גם בעת הגלות, שיזכה להיות בבחיה משיח ודוו"ק.

וביוון אפשר לומר עפ"מ"ש בספר מאור עניינים (פרשת פנחס) בשם הבушטה"ק זי"ע, זות"ד: צריך כל אחד מישראל לתקן ולהכין קומת משיח השיך לנשנתו, דמשיח יהיה קומה שלימה מכל נשות ישראל כולל מס' רבוא כמו שהיה קודם החטא של אדם הראשון, ועל כן צריך כל אחד מישראל להכין חלק בחיה משיח השיך לחלק נשנתו, עד שתיקון ותכוון כל הקומה יהיה ייחוד כלל בתרמידות במהרה בימינו, ע"ב.

ומובא עוד בספרים דעת' היו כמה צדיקים שאמרו זמנים שונים על קץ הגאולה, כהרה"ק מקאמארנה זצ"ל שכותב בספרו עצי עדן שבשנת תשלי"ו יבא המשיח, ועוד ועוד

שהרגישו כבר בזמןם שהמשיח עומד וمكان לבוא בקרוב ממש, ובניתים עדיין לא נשענו, והרהור"ק רבי ישעיה מפשעדיםרו זצ"ל (וועוד צדיקים) הי' שوال בכל פעם "משיח איז שווין דאי?", (וידעו כן מהרהור"ק הישmach משה זי"ע), וההסבר לזה הוא כיון שצדיקים אלו השלימו כבר החלק שהוא בקרבם מניצוץ המשיח, ע"כ הרג Ishו כבר שהוא בא או שבא בזמן פלוני, כיון שהם השלימו את חלקם במשיח צדיקינו, ולא היה חסר רק החלקים מכלליות בני ישראל, אבל הם בעצם השלימו כבר חלקם.

ולפי הנ"יל אפשר להבין התפילה שאנו מתפללים מב' טעמיים: א': שיווכל להיות ראוי Shiיה משיח אף בדור הזה. ב': כיון שיש בכל אחד מישראל ניצוץ משיח, הרי מצד ניצוץ זה אפשר להתקיים בכל אחד ואחד מישראל בזעיר אנפין הפסוק ונחלה עליו רוח ה', וכמבואר בזוזה"ק פרשת תצוה שאתפסותוא דמשה בכל דרא ודרא, שכל אחד שמוכיח יש לו נשמת משה רבינו ע"ה. ועל כן מתפללים אנו על זה בתפלה יהיה רצון שאומרים בשלש רגליים, שנזכה אף בימות הгалות למנהיגים כאלו שמופייע עליהם כבר בחינת משיח צדיקינו, ושתייקנו כבר חלקם מהצרכיםים לתקן כדי שבא גואلينו בבב"א.

וועוד אפשר לומר לפי דברי האור החיים הק' הנ"יל Shiיה עני ורוכב על החמור בדרכן הטבע וקס שבט מישראל, שהיות וכל ישראל ערבים זה בזה ואורייתא וקוב"ה וישראל חד הוא, כמו בא במדרש ויקרא פ"ה על פסוק שהפורה ישראל וכו', ממילא אפשר להתפלל והופע علينا רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה וכו', ולכארה קשה למה לא כתוב "על", אלא בלשון רבים "עלינו". ולהאמור יובן, דקאי על כל אחד מישראל, מי Shiיה ראוי להיות משיח צדיקינו בחר ה', ולזה מבקשים על כלליות ישראל, שיתגלה כבר אחד המפורסם ביניהם שהוא ראוי להיות משיח, ודז"ק.